

Τα δημοσκοπικά ευρήματα της περιόδου

Ποιες έρευνες περιλαμβάνονται στην ανάλυση

Πριν προχωρήσουμε στην παρουσίαση των ερευνών που περιλαμβάνονται στην παρούσα ανάλυση, θεωρούμε χρήσιμο εισαγωγικά να υπενθυμίσουμε ορισμένες σκέψεις γύρω από τις δημοσκοπήσεις, καθώς η εγκυρότητα και η αξιοπιστία τους απασχόλησαν στο διάστημα που προηγήθηκε τη δημόσια συζήτηση στη χώρα μας, και μάλιστα όχι μόνο με αφορμή την ελληνική πολιτική σκηνή αλλά και αστοχίες που καταγράφηκαν -για ακόμη μια φορά- σε άλλες χώρες, όπως λ.χ. οι πρόσφατες πορτογαλικές εκλογές.

Πρώτη επισήμανση, επομένως, ότι πρέπει να γνωρίζουμε ότι εγγενώς οι πολιτικές και κοινωνικές έρευνες εμπεριέχουν ένα στοιχείο μεθοδολογικής και στατιστικής **αβεβαιότητας**, η οποία μετατρέπεται σε πολιτική αβεβαιότητα και κάνει την αναζήτηση ασφαλών προβλέψεων ιδιαίτερα δύσκολη σε ρευστές πολιτικές περιόδους και σε εξαιρετικά πολωτικές και αμφίρροπες εκλογικές μάχες.

Η δεύτερη -συναφής και κρίσιμη- επισήμανση σχετίζεται με την ανάγκη **διαφάνειας** στη μέθοδο και στα στοιχεία των ερευνών, καθώς και επιστημονικά προσεκτική και ακριβής παρουσίασή τους από τα ΜΜΕ, ώστε οι πολίτες να είναι σε θέση να αντιληφθούν και να κρίνουν αυτό που παρακολουθούν και να μην χάσουν την εναπομείνασα εμπιστοσύνη τους σε αυτό το επιστημονικά σημαντικό εργαλείο.

Η τρίτη επισήμανσή μας έχει να κάνει με κάτι ειδικότερο, που αποκτά μεγαλύτερη σημασία όσο πλησιάζουμε προς τις εκλογές: την επιλογή ορισμένων εταιριών να παρουσιάζουν, εκτός από την πρόθεση ψήφου, και την λεγόμενη **εκλογική εκτίμηση**, την πρόβλεψη δηλαδή του τελικού αποτελέσματος, λαμβάνοντας υπόψη και την «αδιευκρίνιστη ψήφο». Εδώ προκύπτει ένα ηθικό, πολιτικό και μεθοδολογικό ερώτημα, κατά πόσο δηλαδή επιτρέπεται να μεταφράζουμε σε

συγκεκριμένη κομματική ψήφο τους πολίτες που μας έχουν ρητά δηλώσει αναποφάσιστοι ή ότι πρόκειται να απέχουν, κυρίως με δεδομένο αυτό που γνωρίζουμε από προηγούμενα exit polls, ότι δηλαδή περίπου το 30% αποφασίζει τι θα ψηφίσει στις τελευταίες δεκαπέντε μέρες της προεκλογικής περιόδου, ενώ το 10% το τελευταίο διήμερο. Συμπληρωματικά δε, ακόμα και αν κάποιος προσπεράσει τον ανωτέρω προβληματισμό, προκύπτει και ένα ζήτημα **μεθοδολογικής διαφάνειας**. Θα πρέπει να είναι σαφής και να εξηγείται κατά την παρουσίαση μιας έρευνας τόσο η μαθηματική μέθοδος με την οποία γίνεται η αναγωγή της αδιευκρίνιστης ψήφου στα επιμέρους κόμματα, όσο και η πολιτική ανάλυση που την δικαιολογεί.

Ως προς τις επιμέρους έρευνες, στη χρονικά μεγάλη και πολιτικά πυκνή περίοδο που μελετάμε (Νοέμβριος 2021-Μάρτιος 2022) έχουν δημοσιευτεί **53 έρευνες** από 16 εταιρίες, και συγκεκριμένα: 11 έρευνες της GPO (εκ των οποίων αρκετές τοπικές έρευνες, οι οποίες έτυχαν ειδικής μελέτης), 7 έρευνες της March, 6 έρευνες της Prorata, από 4 έρευνες της Alco και της Interview, από 3 έρευνες της MRB, της Metron Analysis, της Pulse RC και της Abacus,, από δύο έρευνες της ΚΑΠΑ Research και της Palmos Analysis και από μία έρευνα των εταιριών About People, Opinion, Real Polls, To the point και Public Issue.

Επισημαίνουμε και πάλι αυτό που έχουμε πει σε πολλές ευκαιρίες, ότι κάθε εταιρία έχει -βάσει της μεθοδολογίας που ακολουθεί, των χαρακτηριστικών του δείγματός της κ.λπ.- συγκεκριμένη (επιστημονική) **μεροληψία**, επομένως ανάλογα με τον αριθμό των ερευνών που πραγματοποίησε κάθε εταιρία, η δική της μεροληψία επηρεάζει αντίστοιχα, περισσότερο ή λιγότερο, και τον μέσο όρο των στοιχείων που παρουσιάζουμε.

Περαιτέρω, όπως είναι αναμενόμενο για διάφορους λόγους, οι έρευνες δεν είναι ισοκατανεμημένες στη διάρκεια του χρονικού διαστήματος που μελετάμε, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα. Αντίστοιχα, λοιπόν -ανάλογα με το αν οι εξελίξεις ενός μήνα είναι περισσότερο ή λιγότερο ευνοϊκές για την κυβέρνηση ή την αντιπολίτευση αντίστοιχα – μπορεί το «κλίμα» αυτό

να επιδράσει περισσότερο ή λιγότερο στον μέσο όρο που παρουσιάζουμε, ανάλογα με το πόσες έρευνες δημοσιεύτηκαν τον αντίστοιχο μήνα.

Πίνακας 1 : Αριθμός δημοσιευμένων δημοσκοπήσεων ανά μήνα

ΜΗΝΑΣ	ΕΡΕΥΝΕΣ
Νοέμβριος 2021	7
Δεκέμβριος 2021	11
Ιανουάριος 2022	13
Φεβρουάριος 2022	10
Μάρτιος 2022	12

Αναλυτικά, οι έρευνες που δημοσιεύτηκαν την περίοδο που μελετάμε παρουσιάζονται με χρονολογική σειρά στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 2 : Δημοσιευμένες δημοσκοπήσεις της περιόδου

A/A	ΕΤΑΙΡΙΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ	ΜΕΣΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ
1	Marc	8-13/11/2021	Antenna
2	MRB	12-17/11/2021	Star
3	Alco	15-20/11/2021	Open
4	Metron Analysis	16-23/11/2021	Mega
5	Marc	19/11/2021	Πρώτο Θέμα
6	Pulse RC	20-25/11/2021	ΣΚΑΐ
7	GPO	25/11/2021	Παραπολιτικά
8	MRB	1-14/12/2021	Τάσεις (συνδρομητική)
9	About People	4-9/12/2021	Ινστιτούτο Eteron (Εφημερίδα των Συντακτών)
10	Prorata	7-9/12/2021	Tvxs.gr

11	ΚΑΠΑ Research	13-14/12/2021	In.gr
12	Palmos Analysis	13-15/12/2021	Αυγή
13	Interview	13-15/12/2021	Politic.gr
14	Prorata	14-15/12/2021	Εφημερίδα των Συντακτών
15	Marc	13-16/12/2021	Πρώτο Θέμα
16	GPO	13-17/12/2021	Powergame.gr
17	Alco	13-18/12/2021	Open
18	Prorata	20-21/12/2021	Tvxs.gr
19	Interview	10-12/1/2022	Politic.gr
20	GPO	10-12/1/2022	Παραπολιτικά (Ηράκλειο)
21	GPO	10-12/1/2022	Παραπολιτικά (Χανιά)
22	GPO	10-12/1/2022	Παραπολιτικά (Ρέθυμνο)
23	GPO	10-12/1/2022	Παραπολιτικά (Αγ. Νικόλαος)
24	Prorata	12-14/1/2022	leidiseis.gr
25	Palmos Analysis	12-18/1/2022	Μακεδονία (Θεσσαλονίκη)
26	GPO	18-19/1/2022	Παραπολιτικά (Λαμία)
27	Marc	18-22/1/2022	Antenna
28	Abacus	19-23/1/2022	Alpha
29	Metron Analysis	20/1/2022	Mega
30	Pulse RC	22-29/1/2022	ΣΚΑΐ
31	Prorata	28-31/1/2022	Εφημερίδα των Συντακτών
32	GPO	31/1-3/2/2022	Powergame.gr
33	Opinion Poll	7-12/2/2022	Tomanifesto.gr
34	Marc	8-12/2/2022	Antenna
35	Interview	10-14/2/2022	Politic.gr
36	GPO	14-15/2/2022	Παραπολιτικά (Θεσσαλονίκη)
37	Alco	14-18/2/2022	Open
38	RealPolls	16-20/2/2022	Δημοκρατία
39	GPO	19-21/2/2022	Παραπολιτικά
40	Pulse RC	19-28/2/2022	ΣΚΑΐ
41	ΚΑΠΑ Research	26/2/2022	-
42	To the point	1-4/3/2022	Voria.gr (Θεσσαλονίκη)
43	Abacus	2-4/3/2022	Aftodioikisi.gr

44	Interview	2-6/3/2022	Politic.gr
45	Abacus	2-8/3/2022	Alpha
46	Marc	8-10/3/2022	Πρώτο Θέμα
47	GPO	9-11/3/2022	Powergame.gr
48	Prorata	11-14/3/2022	Εφημερίδα των Συντακτών
49	Public Issue	21/3/2022	Πολιτικό βαρόμετρο
50	Marc	16-21/3/2022	Antenna
51	Metron Analysis	16-23/3/2022	Mega
52	MRB	18-26/3/2022	Newsbomb.gr
53	Alco	21-26/3/2022	Open

Βαθμός ικανοποίησης από την κυβέρνηση και την αξιωματική αντιπολίτευση

Ο πρώτος δείκτης του πολιτικού κλίματος που μελετάμε σταθερά στις **Εκλογικές Τάσεις** είναι αυτός της **ικανοποίησης από το έργο της κυβέρνησης και τις προτάσεις της αξιωματικής αντιπολίτευσης**, αντίστοιχα. Πρόκειται για έναν δείκτη με αξιόλογη αναλυτική και προβλεπτική δύναμη, καθώς οι στάσεις και οι απόψεις των πολιτών δεν είναι στατικές, αλλά επηρεάζονται από πολλούς και περίπλοκους παράγοντες, οι οποίοι άλλοτε αλλάζουν και άλλοτε επιβεβαιώνουν τις αρχικές τους αντιλήψεις. Επομένως, η μείωση της ικανοποίησης των πολιτών από την κυβερνητική πολιτική και η φθορά που φαίνεται ιδιαίτερα στα επιμέρους «ποιοτικά» στοιχεία και σε συγκεκριμένες ερωτήσεις για την καθημερινότητα -κάποια από τα οποία εκθέσαμε ήδη- διαμορφώνουν ένα συνεχώς διογκούμενο αντικυβερνητικό ρεύμα. Η αλλαγή της agenda της δημόσιας συζήτησης, με τα θέματα της ακρίβειας και της καθημερινότητας να παίρνουν το προβάδισμα, επηρέασε αρνητικά την κυβερνητική εικόνα.

Η εκλογική ιστορία μας δείχνει ότι όταν η φθορά της κυβέρνησης υπερβαίνει το όριο ανοχής -ή καλύτερα «θραύσης» της κοινωνίας- τότε ενεργοποιείται η **αρνητική ψήφος**, η διαμόρφωση δηλαδή της εκλογικής συμπεριφοράς των πολιτών με κριτήριο και αίτημα το «να φύγουν» (οι εν

ενεργεία κυβερνώντες). Αν και στο μέσο όρο που καταγράφουμε στη δική μας μελέτη, λόγω του ότι αθροίζονται στοιχεία από τον Νοέμβριο μέχρι σήμερα, δεν φαίνεται με την ίδια έμφαση, πρέπει να τονιστεί ότι οι πιο πρόσφατες δημοσκοπήσεις του Μαρτίου δείχνουν ότι πλησιάζουμε αυτό το σημείο. Θα μπορούσαμε παραστατικά να πούμε ότι το ποτήρι της απογοήτευσης των πολιτών γεμίζει σταγόνα-σταγόνα, χωρίς κανείς να μπορεί να προβλέψει με ακρίβεια ποια θα είναι η τελευταία εκείνη σταγόνα που θα το κάνει να ξεχειλίσει.

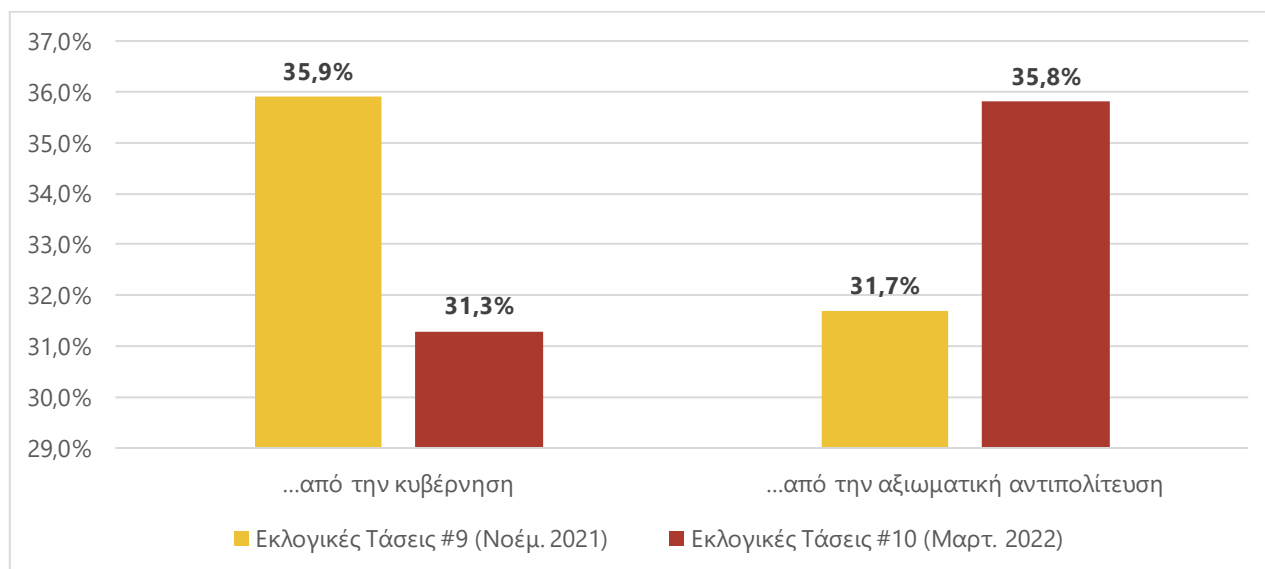
Από την μεριά της αξιωματικής αντιπολίτευσης παρατηρούμε ότι οι βασικές πολιτικές προτάσεις του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ, δείχνουν να έχουν ευρεία αποδοχή. Για παράδειγμα, στο αίτημα για πρόωρες εκλογές ανταποκρίνεται θετικά το 41% των πολιτών, η πρόταση μομφής στην Κυβέρνηση που ενοποίησε το σύνολο της αντιπολίτευσης, αλλά και οι συγκεκριμένες προτάσεις για την πανδημία, την ακρίβεια και την κοινωνική πολιτική έχουν θετική αποδοχή σε ποσοστό σχεδόν διπλάσιο της δημοσκοπικής επιρροής του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ -και μεταξύ ψηφοφόρων άλλων κομμάτων. Ενώ, συνολικά, το αντικυβερνητικό ρεύμα καταγράφεται κυρίαρχο και στον χώρο των αναποφάσιστων πολιτών.

Με βάση τα παραπάνω, παρατηρούμε ότι παρουσιάζεται πτώση στον βαθμό ικανοποίησης για την κυβέρνηση και αύξηση του βαθμού ικανοποίησης των πολιτών από την αντιπολιτευτική πολιτική του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να υποβαθμίσουμε το γεγονός ότι -με βάση τα στοιχεία- οι πολίτες εμφανίζονται κατά κάποιον τρόπο τριχοτομημένοι, αφού εκτός όσων δηλώνουν ικανοποιημένοι/ες από την κυβέρνηση ή την αντιπολίτευση, αντίστοιχα, υπάρχει και μια μερίδα πολιτών που δηλώνει απογοητευμένη τόσο από την ΝΔ όσο και από τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ. Συνεπώς, και με δεδομένο ότι η αξιολόγηση της κυβέρνησης, της αξιωματικής αντιπολίτευσης, αλλά και όλων των κομμάτων είναι μια συνεχής πολιτική διαδικασία, που μεταβάλλεται συνεχώς αναλόγως των εξελίξεων και της στάσης κάθε κόμματος σε αυτές, είναι σαφές ότι ο στόχος των κομμάτων δεν θα πρέπει να εξαντλείται στη φθορά του αντιπάλου και στην ενίσχυση της απογοήτευσης των υποστηρικτών του, αλλά απαιτείται μια θετική προσπάθεια να κερδηθεί το ενδιαφέρον και η εμπιστοσύνη των ανθρώπων εκείνων που δηλώνουν συνολικά απογοητευμένοι.

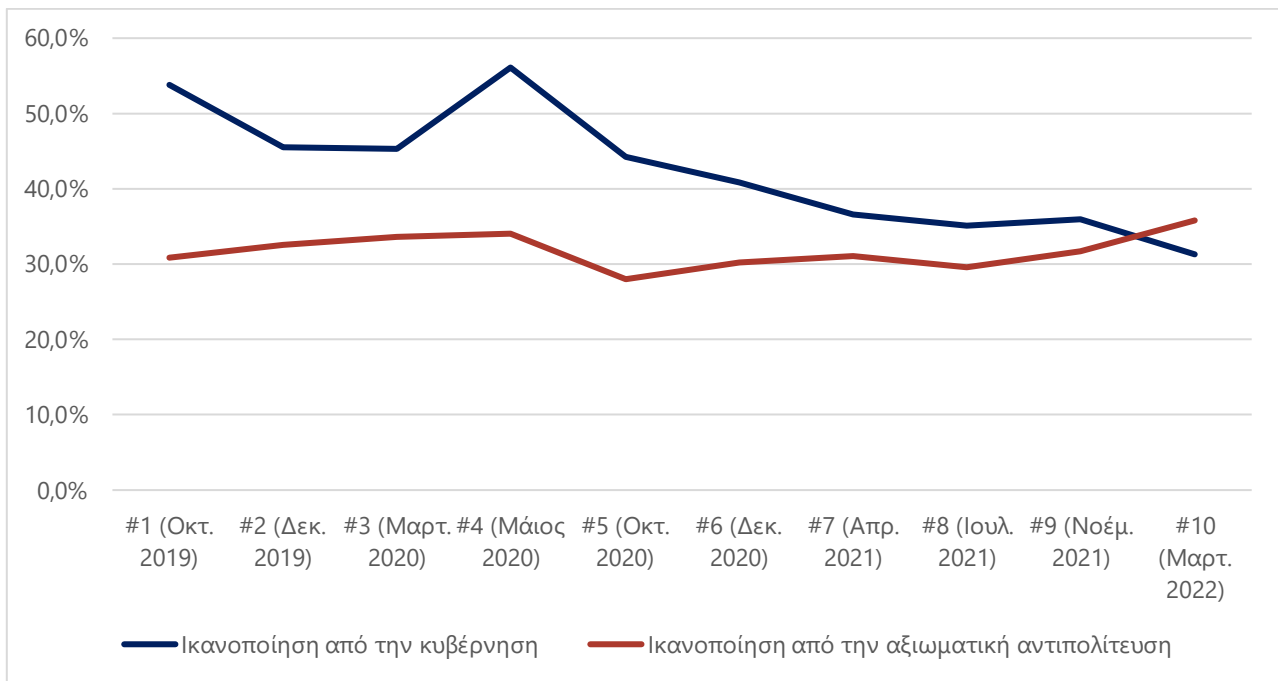
Εκτός από εκλογικά ωφέλιμο για το κόμμα που θα κατορθώσει κάτι τέτοιο, είναι σημαντικό και για τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Ειδικότερα, στην περίοδο που μελετάμε καταγράφεται μια **σημαντική πτώση της ικανοποίησης από την κυβέρνηση** της τάξης των **4,6 ποσοστιαίων μονάδων** (από **35,9%** τον Νοέμβριο του 2021 σε **31,3%** σήμερα) και, αντίστροφα, μία **αύξηση της ικανοποίησης από την αξιωματική αντιπολίτευση** κατά **4,1 ποσοστιαίες μονάδες**. Ακόμη πιο σημαντικό εύρημα βέβαια είναι αυτό που προκύπτει από τη διαχρονική μελέτη του εν λόγω δείκτη, από την πρώτη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** μέχρι σήμερα: Η «ψαλίδα» μεταξύ κυβέρνησης και αξιωματικής αντιπολίτευσης σε ό,τι αφορά την ικανοποίηση των πολιτών από κάθε κόμμα, όχι απλώς έκλεισε πλήρως, όπως σταδιακά παρακολουθούσαμε να συμβαίνει τους προηγούμενους μήνες, αλλά πλέον **για πρώτη φορά η αξιωματική αντιπολίτευση περνά μπροστά από την κυβέρνηση, σε ό,τι αφορά την ικανοποίηση των πολιτών**, ένα στοιχείο με ιδιαίτερη σημασία κατά τη γνώμη μας, ενόψει όσων προαναφέραμε για την αναλυτική αξία του δείκτη αυτού.

Διάγραμμα 5 : Τι ποσοστό της ελληνικής κοινωνίας είναι ικανοποιημένο από την κυβέρνηση και από την αξιωματική αντιπολίτευση, αντίστοιχα; (Ικανοποίηση από την κυβέρνηση vs Ικανοποίηση από την αντιπολίτευση)

Διάγραμμα 6 : Πόσο ικανοποιημένοι είναι οι πολίτες από την κυβέρνηση και από την αξιωματική αντιπολίτευση (ανά έκδοση των Εκλογικών Τάσεων) [Ικανοποίηση από κυβέρνηση/αξιωματική αντιπολίτευση διαχρονικά];

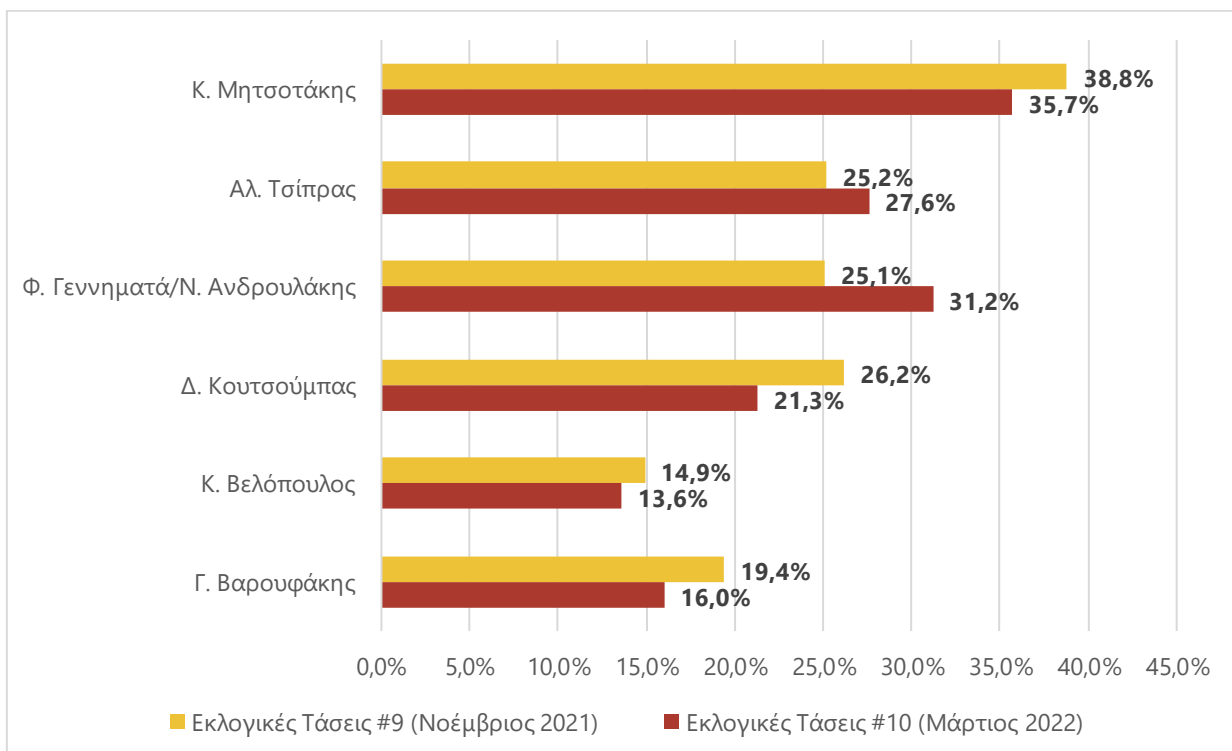
Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών

Επανερχόμενοι στον δείκτη της δημοτικότητας των πολιτικών αρχηγών, τον οποίο κατ'εξαίρεση, δεν δημοσιεύσαμε στην προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων**, λόγω της τραγικής απώλειας της Φώφης Γεννηματά, θα πρέπει για ακόμη μια φορά να υπενθυμίσουμε - όπως κάνουμε κάθε φορά- τη χαμηλή αναλυτική αξία του. Ο συγκεκριμένος δείκτης καταγράφει μια γενική συμπάθεια των πολιτών, κυρίως προς τους πολιτικούς αρχηγούς των λοιπών κομμάτων, πλην των δύο κομμάτων εξουσίας, στην περίπτωση των οποίων η συμπάθεια και η αντιπάθεια επηρεάζονται πιο έντονα από την κομματική προτίμηση. Είναι λόγου χάρη χαρακτηριστικό ότι υψηλή δημοφιλία είχαν κατά καιρούς και πολιτικοί αρχηγοί (π.χ. Κύρκος,

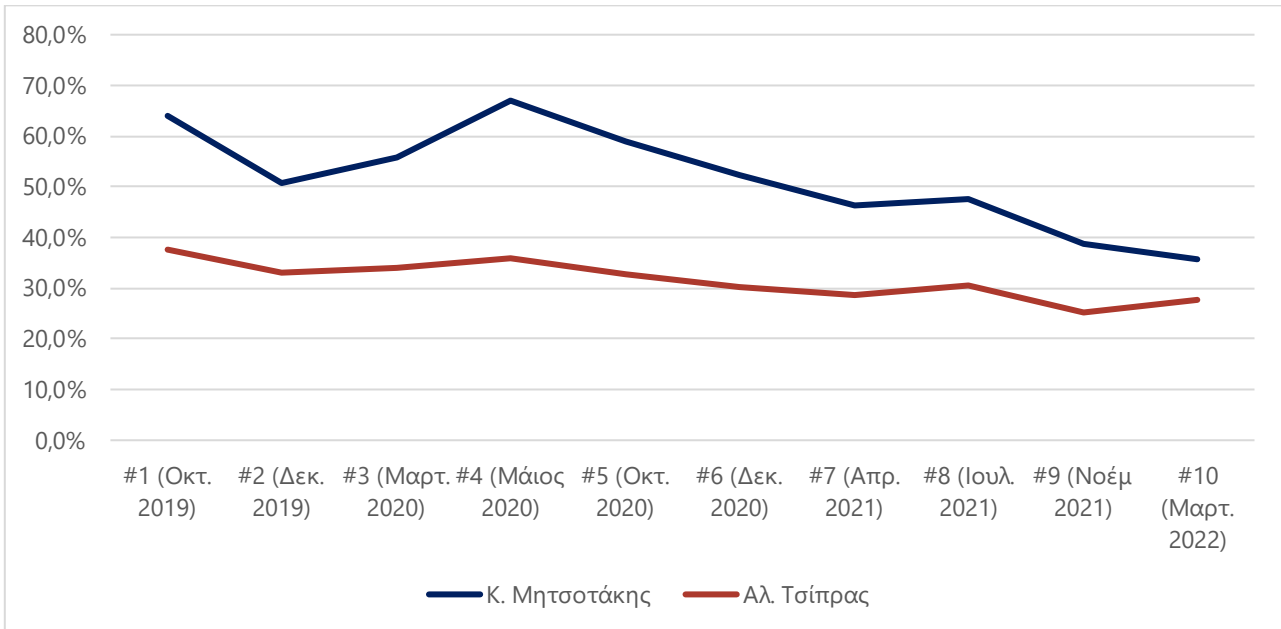
Κωνσταντόπουλος, Αβραμόπουλος, Κουβέλης), τα κόμματα των οποίων όμως είχαν μικρή εκλογική απήχηση.

Στην περίοδο που μελετάμε, παρατηρούμε ειδικότερα, όπως είναι αναμενόμενο, ότι ο Ν. Ανδρουλάκης, ως νέος αρχηγός του ΚΙΝΑΛ, παρουσιάζει φυσιολογικά μια **σημαντική αύξηση συγκρινόμενος με τη δημοφιλία της εκλιπούσας Φώφης Γεννηματά**. Είναι εύλογο ένας νέος αρχηγός να εγείρει το ενδιαφέρον και να συγκεντρώνει θετικές απαντήσεις ως προς το πρόσωπό του, κυρίως γιατί αποτελεί ένα «λευκό» χαρτί, γύρω από το οποίο υπάρχουν προς το παρόν μόνο προσδοκίες. Μείωση παρουσιάζει η δημοφιλία όλων των αρχηγών των υπόλοιπων μικρότερων κομμάτων της αντιπολίτευσης, ενώ σε ό,τι αφορά τους αρχηγούς των δύο μεγάλων κομμάτων παρουσιάζεται και εδώ η τάση που επισημάναμε προηγουμένως: **μείωση καταγράφει η δημοτικότητα του Κ. Μητσοτάκη (-3,1 μονάδες), ενώ αύξηση καταγράφεται για τον Αλ. Τσίπρα (+2,4 μονάδες).**

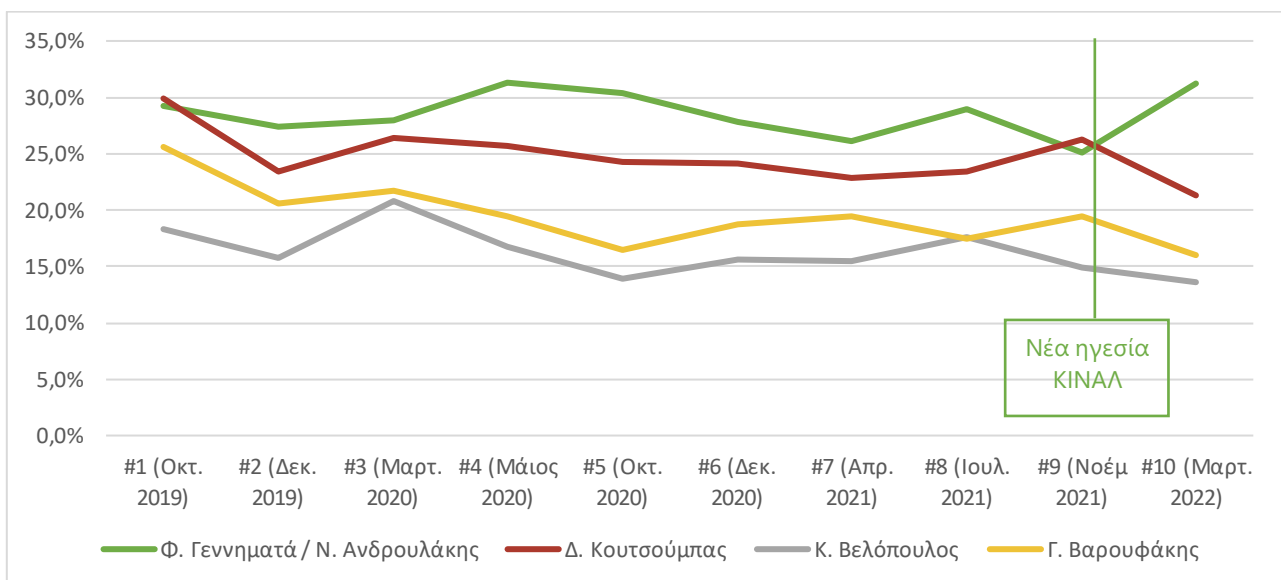
Διάγραμμα 7: Τι ποσοστό των πολιτών έχει θετική γνώμη για καθέναν/καθεμία από τους/τις πολιτικούς αρχηγούς;

Διάγραμμα 8: Διαχρονική εξέλιξη της δημοτικότητας κάθε πολιτικού αρχηγού (με βάση τις επιμέρους εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) – Κ. Μητσοτάκης, Αλ. Τσίπρας

Διάγραμμα 9: Διαχρονική εξέλιξη της δημοτικότητας κάθε πολιτικού αρχηγού (με βάση τις επιμέρους εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) - Φ. Γεννηματά/Ν. Ανδρουλάκης, Δ. Κουτσούμπας, Κ. Βελόπουλος, Γ. Βαρουφάκης

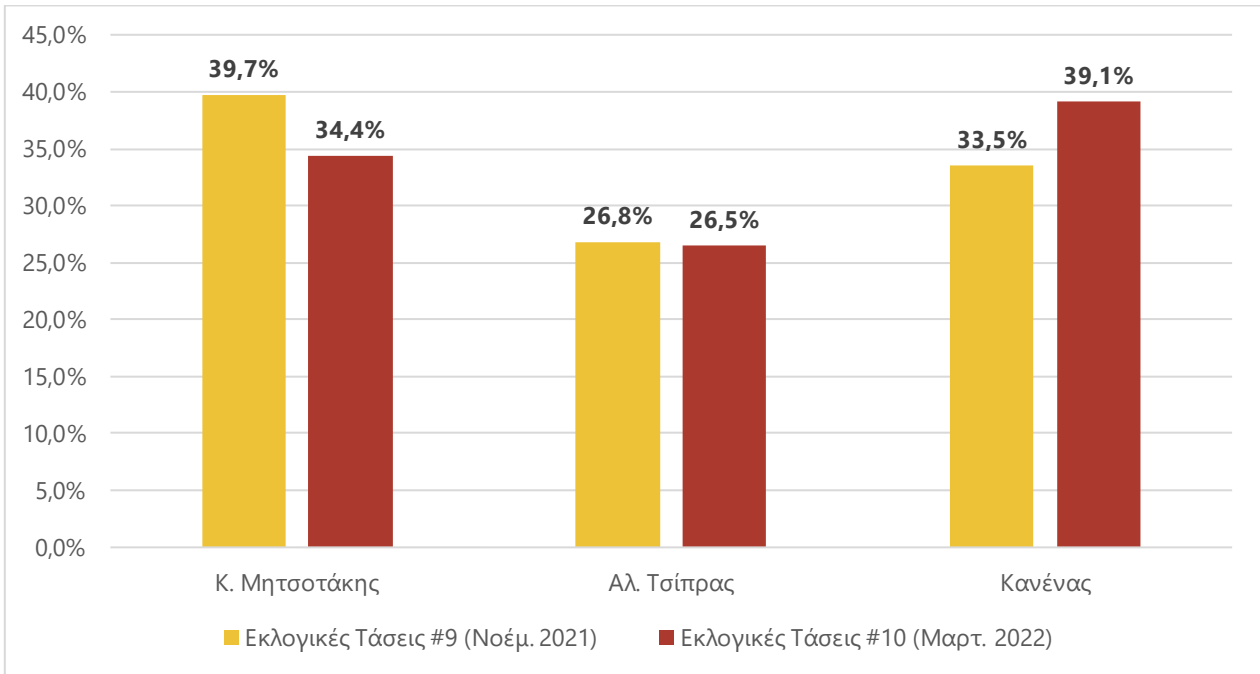

Καταλληλότερος πρωθυπουργός

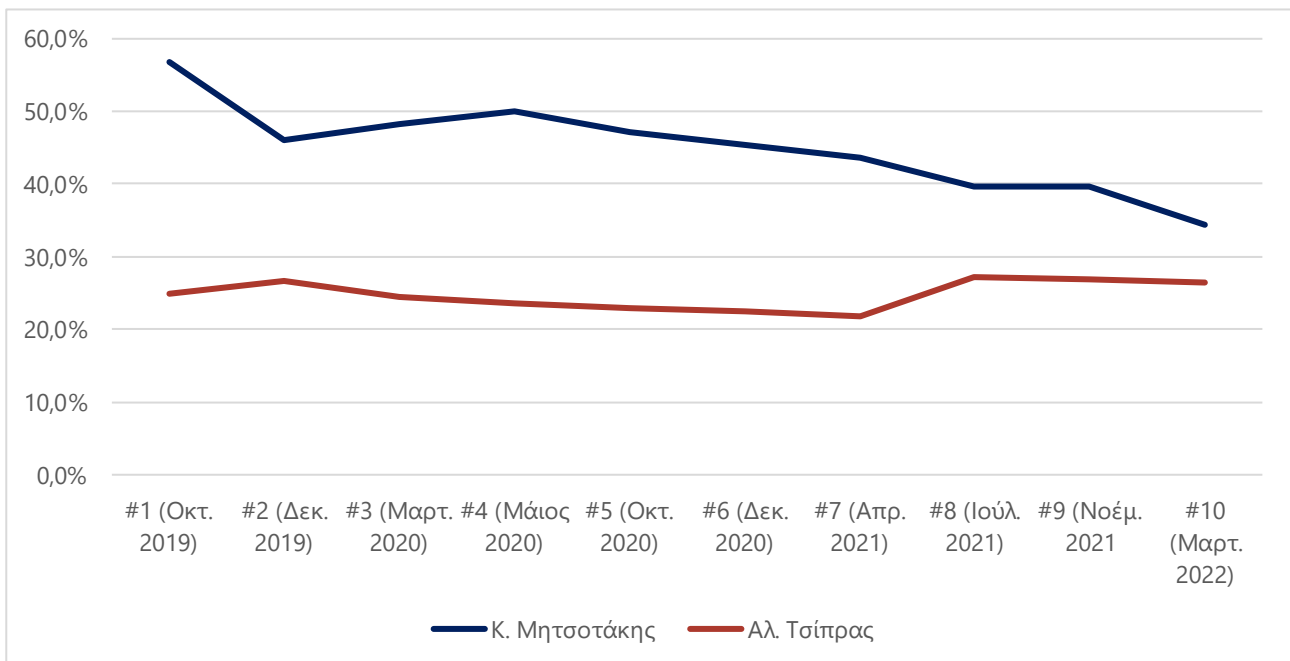
Ενόψει του πρωθυπουργοκεντρικού χαρακτήρα του πολιτικού μας συστήματος, ο δείκτης του ποιον οι πολίτες θεωρούν **καταλληλότερο πρωθυπουργό** μεταξύ των βασικών «διεκδικητών» είναι σημαντικός. Μάλιστα, είναι χρήσιμο εδώ να υπενθυμίσουμε κάτι που έχουμε σημειώσει και στο παρελθόν: ο συγκεκριμένος δείκτης είναι αυτός που αντέχει περισσότερο στην φθορά της εκάστοτε κυβέρνησης, όπως προκύπτει από τη μελέτη των ερευνών της τελευταίας τριακονταετίας. Με άλλα λόγια, ο κάτοχος της θέσης (incumbent) έχει πάντοτε προβάδισμα στην καταλληλότητα, ακόμα και όταν όλοι οι άλλοι δείκτες (πρόθεση ψήφου, ικανοποίηση από την κυβέρνηση κ.λπ.) ανατραπεί υπέρ του διεκδικητή.

Παρ' όλα αυτά -κάτι που είναι και ενδεικτικό του κοινωνικού και πολιτικού κλίματος- ο Κ. Μητσοτάκης, που ήταν μέχρι κάποια στιγμή το «ισχυρό χαρτί» της ΝΔ- παρουσιάζει **σημαντική πτώση κατά 5,3 ποσοστιαίες μονάδες**, φτάνοντας στα ίδια επίπεδα με την ικανοποίηση από την κυβερνητική πολιτική. Η πτώση αυτή του Κ. Μητσοτάκη μεταφέρεται στην «γκρίζα ζώνη», όσων δεν θεωρούν κανέναν από τους δύο ως κατάλληλο για πρωθυπουργό, καθώς το ποσοστό του Αλ. Τσίπρα ως «καταλληλότερου πρωθυπουργού» παραμένει σταθερό. Η διαχρονική παρακολούθηση του δείκτη αυτού δείχνει την **ακόμα μεγαλύτερη μείωση της διαφοράς μεταξύ των δύο «διεκδικητών» της πρωθυπουργίας, που πλέον τείνουν να βρεθούν στο ίδιο επίπεδο**, κάτι που σημαίνει ότι -αν η τάση αυτή εξακολουθήσει- ο Κ. Μητσοτάκης θα μπει με σημαντικά περιορισμένο ή και μηδενικό πλεονέκτημα του κατόχου του αξιώματος στην επόμενη εκλογική αναμέτρηση.

Διάγραμμα 10 : Ποιον θεωρούν οι πολίτες καταλληλότερο ως πρωθυπουργό; [Καταλληλότερος π/θ]

Διάγραμμα 11 : Ποιον θεωρούν οι πολίτες καταλληλότερο πρωθυπουργό (διαχρονικά); [Καταλληλότερος π/θ διαχρονικά]

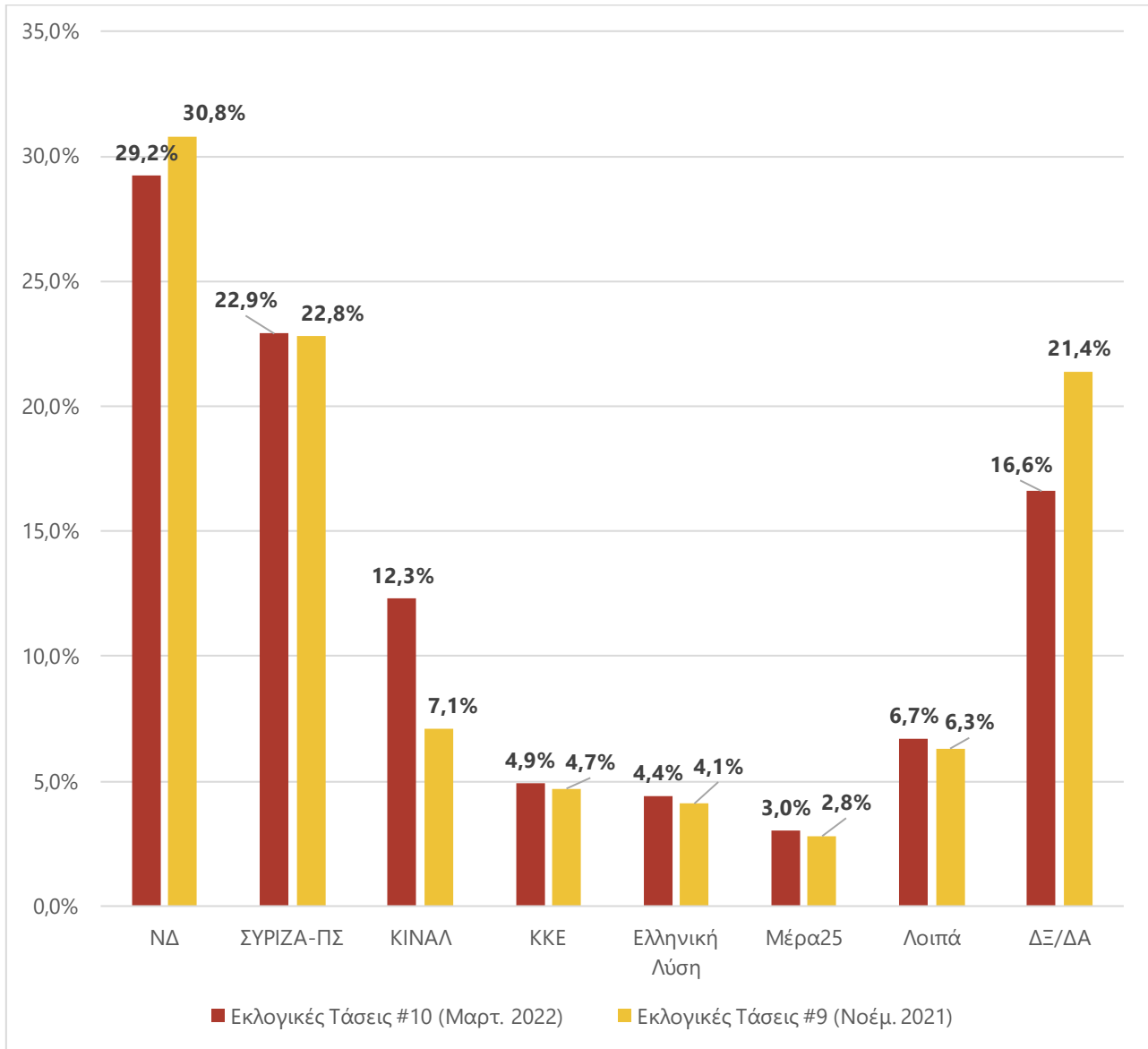

Ενδιαφέρον επίσης έχουν τα επιμέρους «ποιοτικά» χαρακτηριστικά που αναγνωρίζουν σε καθέναν από τους δύο πολιτικούς αρχηγούς οι πολίτες. Αναλυτικότερα, με βάση απαντήσεις σε επιμέρους έρευνες, ο Κ. Μητσοτάκης υπερτερεί κατά την κρίση των πολιτών σε αποτελεσματικότητα και συνέπεια, ενώ ο Αλ. Τσίπρας υπερτερεί στο ότι είναι ασυμβίβαστος απέναντι στα συμφέροντα και στο κατεστημένο, στην ακεραιότητα στη διαχείριση του δημόσιου χρήματος, αλλά και στην κατανόηση των προβλημάτων της κοινωνίας.

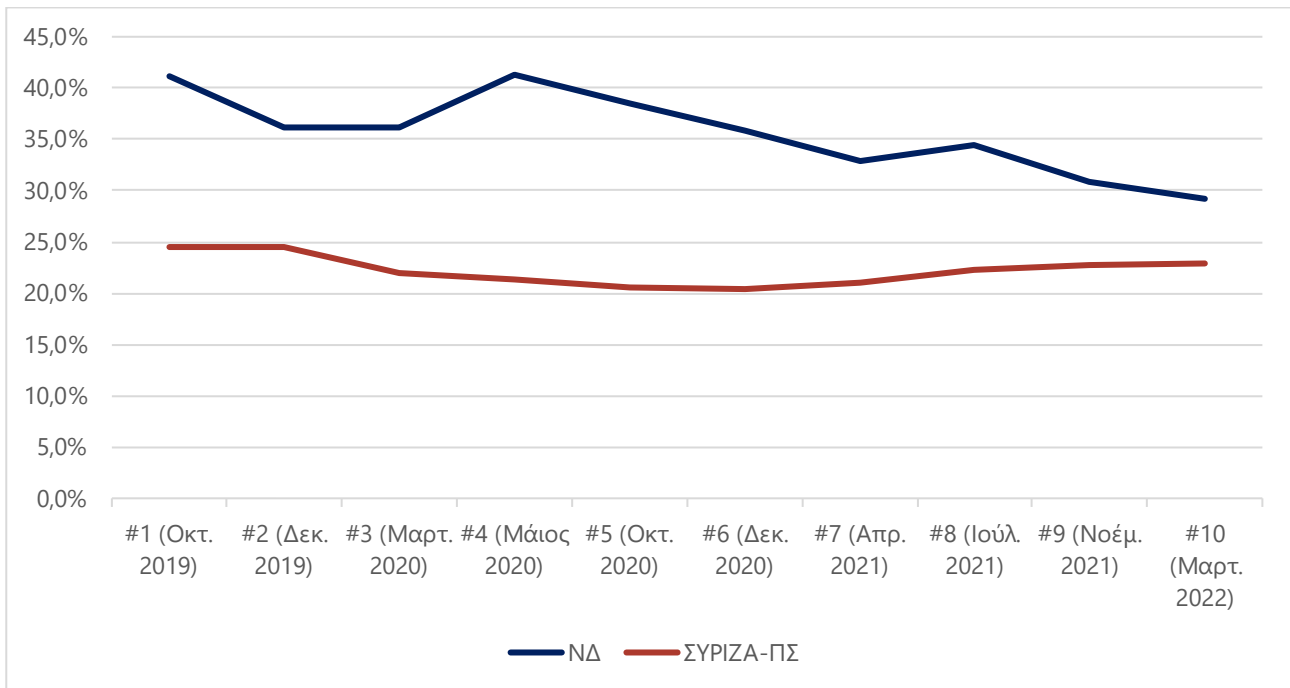
Πρόθεση ψήφου

Καθώς η **πρόθεση ψήφου** θα πρέπει να αξιολογείται διαφορετικά σε μη προεκλογική και διαφορετικά σε προεκλογική περίοδο, θεωρούμε χρήσιμο, εκτός από την καταγραφή του γενικού δείκτη, να δούμε και ορισμένα επιμέρους, αλλά σημαντικά στοιχεία, που βοηθούν την κατανόηση των τάσεων που καταγράφονται. Συνολικά, παρατηρούμε ότι η **πρόθεση ψήφου προς τη ΝΔ μειώνεται ακόμη περισσότερο** κατά ακόμη 1,6 μονάδες, έχοντας χάσει συνολικά από την πρώτη μελέτη μας (Οκτώβριος 2019) 11,9 ποσοστιαίες μονάδες, με αποτέλεσμα πλέον η **διαφορά** μεταξύ της ΝΔ και του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ, η δημοσκοπική καταγραφή του οποίου παραμένει σταθερή, να έχει διαμορφωθεί σε **6,3 μονάδες**, μειώνοντας κι άλλο την απόσταση των δύο μεγάλων κομμάτων. Αντίθετα, δημοσκοπική άνοδο σημειώνει το ΚΙΝΑΛ κατά 5,2 μονάδες, ως αποτέλεσμα της αλλαγής ηγεσίας, ενώ σημαντική εκλογική κινητικότητα παρατηρείται το τελευταίο τρίμηνο ανάμεσα στη ΝΔ και στον χώρο της ακροδεξιάς.

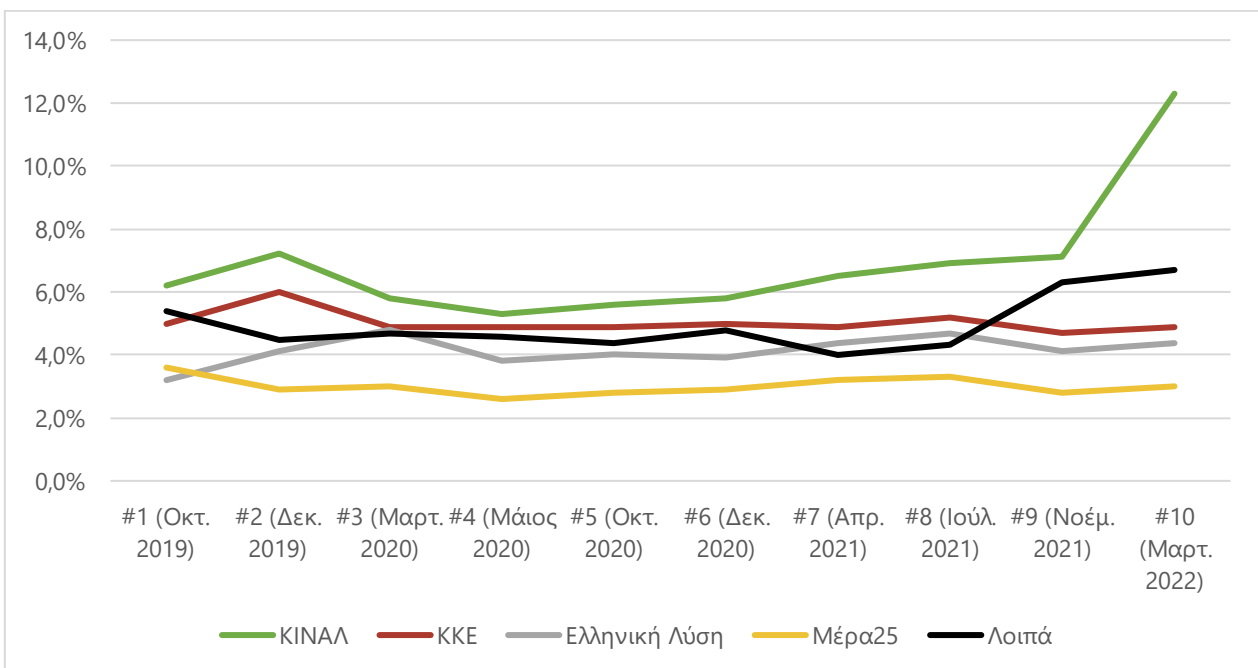
Διάγραμμα 12: Ποιο κόμμα θα ψήφιζαν οι πολίτες αν γίνονταν αύριο εκλογές; (Πρόθεση ψήφου)

Διάγραμμα 13 : Πρόθεση ψήφου διαχρονικά (ανάλογα με τις εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) - ΝΔ, ΣΥΡΙΖΑ

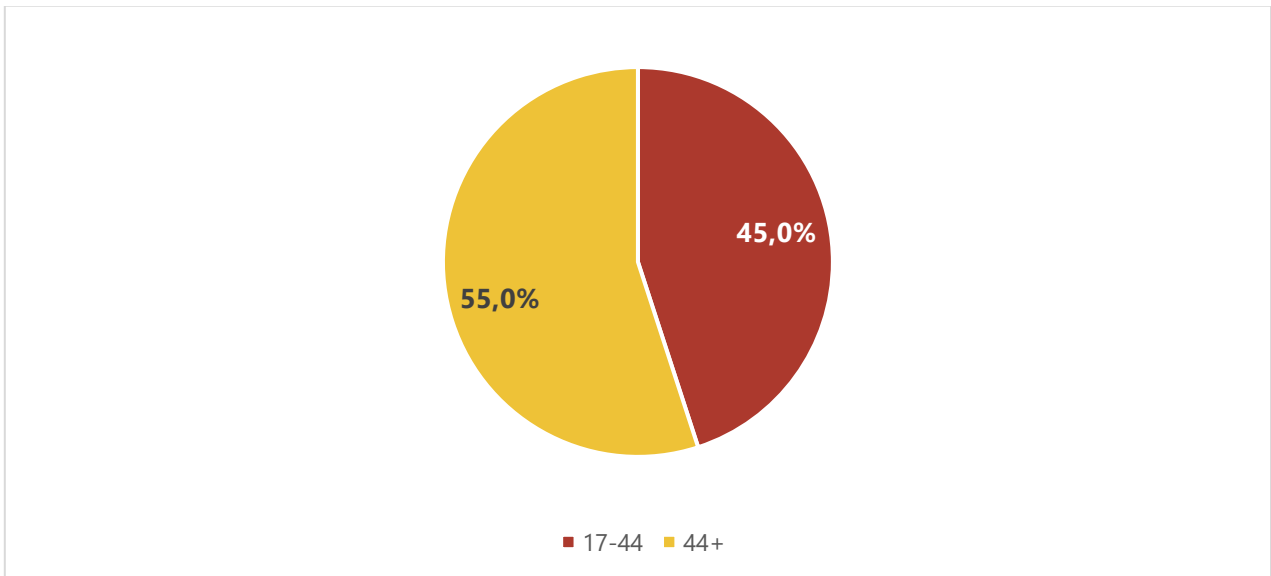
Διάγραμμα 14 : Πρόθεση ψήφου διαχρονικά (ανάλογα με τις εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) - ΚΙΝΑΛ, ΚΚΕ, Ελληνική Λύση, Μέρα25

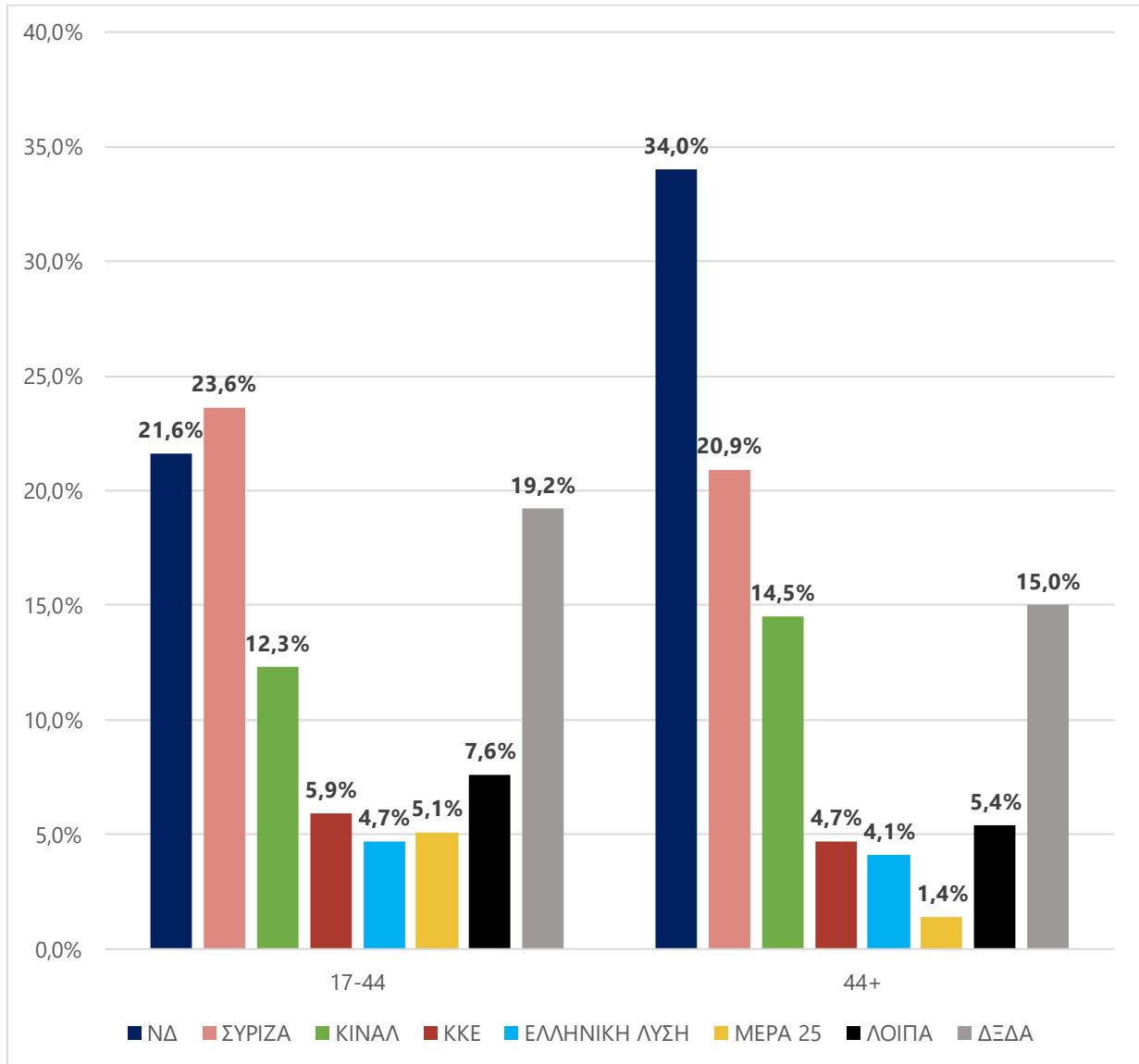
Ιδιαίτερο ωστόσο ενδιαφέρον παρουσιάζουν, όπως είπαμε, ορισμένες επιμέρους παράμετροι της εκλογικής συμπεριφοράς:

Σε ό,τι αφορά στην **ηλικιακή διάσταση της ψήφου**, οι ηλικίες 17 έως 44 ετών, αποτελούν το 45,0% του εκλογικού σώματος. Στην υποκατηγορία αυτή, ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ προηγείται δημοσκοπικά της ΝΔ κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες (ΝΔ 21,6%, ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ 23,6%), ενώ το ΚΙΝΑΛ κινείται στο 12,3%. Στις ηλικίες άνω των 44 ετών, που είναι το 55,0% του εκλογικού σώματος, τα δημοσκοπικά ευρήματά μας δίνουν ΝΔ 34,0%, ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ 20,9% και ΚΙΝΑΛ 14,5%. Αυτή η ηλικιακή διαίρεση του εκλογικού σώματος καταγράφεται σταθερά -τουλάχιστον από το 2012 και μετά- και επιμένει, έστω με ποσοτικές διαφοροποιήσεις, αξίζει επομένως να αξιολογηθεί.

Διάγραμμα 15: Ηλικιακή διάρθρωση του εκλογικού σώματος

Διάγραμμα 16: Δημοσκοπική καταγραφή των κομμάτων (πρόθεση ψήφου) ανά ηλικιακή κατηγορία του εκλογικού σώματος

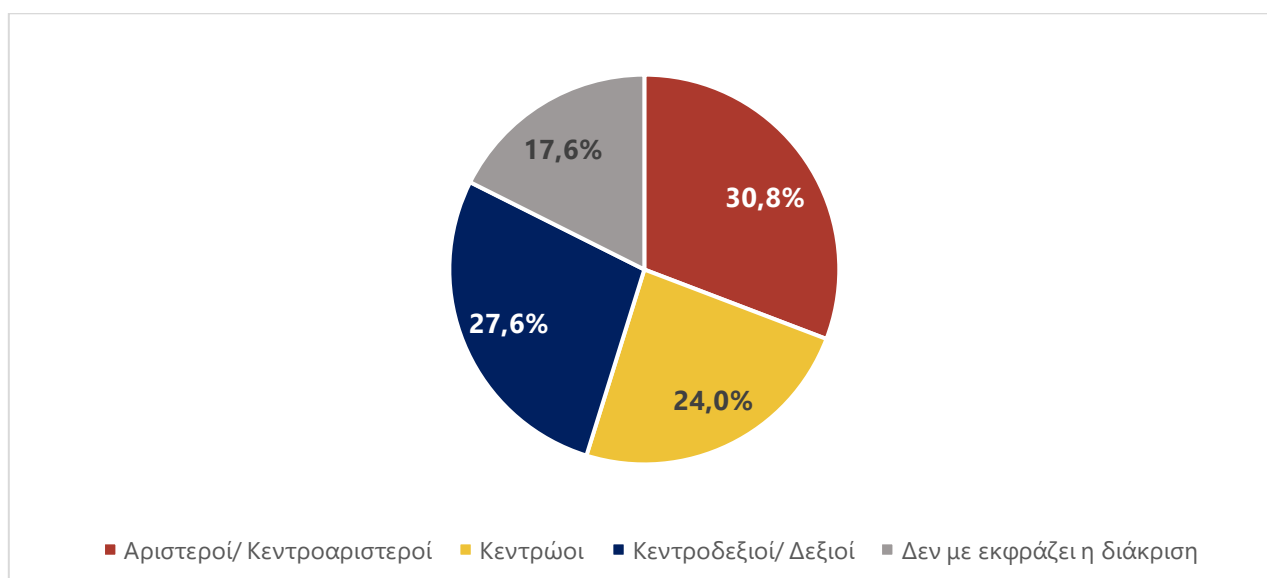

Σε σχέση με την **ιδεολογική/πολιτική διάσταση της ψήφου**, και ειδικότερα την αυτοτοποθέτηση στην κλίμακα Αριστεράς-Δεξιάς, το εκλογικό σώμα είναι μοιρασμένο σε όλο το πολιτικό φάσμα, με μια μικρή κλίση προς τα αριστερά, καθώς το 30,8% δηλώνουν αριστεροί και κεντροαριστεροί, το 24,0% κεντρώοι και το 27,6% δεξιόι και κεντροδεξιόι, ενώ το 17,6% δηλώνει

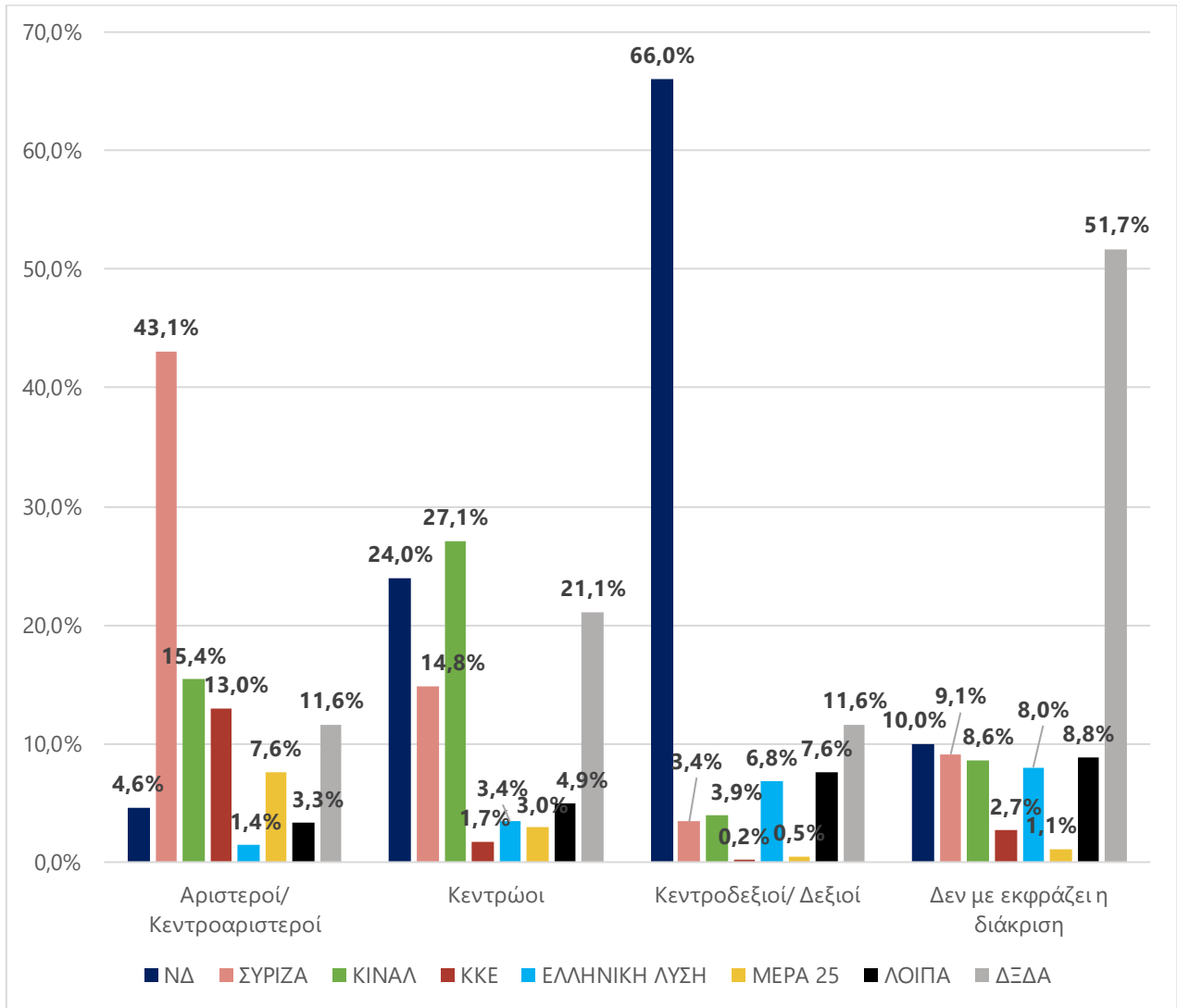
ότι αυτός ο διαχωρισμός δεν τους εκφράζει. Τα δημοσκοπικά ποσοστά που καταγράφουν τα κόμματα σε καθεμία από τις παραπάνω κατηγορίες είναι ιδιαίτερα διαφωτιστικά και εξηγούν σε μεγάλο βαθμό τις συνολικές τάσεις που καταγράφουμε εδώ.

Πιο συγκεκριμένα, μεταξύ των αριστερών και κεντροαριστερών, ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ έχει δημοσκοπικά ποσοστό 43,1% και το ΚΙΝΑΛ 15,4%, ενώ σημαντική είναι και η καταγραφή του ΚΚΕ (13,0%) και του Μέρα25 (7,6%). Μεταξύ όσων δηλώνουν κεντρώοι, το ΚΙΝΑΛ προηγείται με 27,1%, η ΝΔ προτιμάται από το 24,0%, και ο ΣΥΡΙΖΑ – ΠΣ από το 14,8%. Σημαντική είναι η κυριαρχία της ΝΔ μεταξύ όσων αυτοπροσδιορίζονται ως κεντροδεξιόι και δεξιόι, αφού συγκεντρώνει το 66,0% στην πρόθεση ψήφου, με το ΚΙΝΑΛ (3,9%) και τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ (3,4%) να καταγράφουν αμελητέες δυνάμεις στην κατηγορία αυτή. Ενδιαφέρον έχει, τέλος, το γεγονός ότι μεταξύ όσων αρνούνται να αυτοτοποθετηθούν μεταξύ Αριστεράς και Δεξιάς (συνολικά 17,6% του εκλογικού σώματος), η πρόθεση ψήφου προς την ΝΔ κινείται στο 10,0%, προς τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ στο 9,1%, προς το ΚΙΝΑΛ στο 8,6%, ενώ είναι σημαντική η καταγραφή τόσο της Ελληνικής Λύσης (8,0%), όσο και των «λοιπών» κομμάτων (8,8%), κάτι που τονίζει την ανάγκη να μελετηθεί περισσότερο το τμήμα αυτό του εκλογικού σώματος.

Διάγραμμα 17: Ιδεολογική/πολιτική κατανομή του εκλογικού σώματος βάσει αυτοτοποθέτησης στον άξονα Αριστεράς-Δεξιάς

Διάγραμμα 18: Δημοσκοπική καταγραφή των κομμάτων (πρόθεση ψήφου) ανά ιδεολογική/πολιτική κατηγορία του εκλογικού σώματος

Από την εμπάθουση που επιχειρήσαμε στις επιμέρους διαιρέσεις του εκλογικού σώματος, προκύπτουν ενδιαφέροντα συμπεράσματα ως προς τις προκλήσεις και τις δυνατότητες που αντιμετωπίζουν τα κόμματα.

Ως προς την **ηλικιακή διαίρεση** του εκλογικού σώματος: Πρώτον, η επικράτηση της ΝΔ έναντι του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ μεταξύ των μεγαλύτερων ηλικιών είναι πολύ ισχυρότερη έναντι της αντίστροφης

επικράτησης του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ στις νεότερες ηλικίες, γεγονός που εξηγεί σε μεγάλο βαθμό και την αντοχή της διαφοράς μεταξύ των δύο κομμάτων, παρά τη διαρκή φθορά της κυβέρνησης. Παρ' όλα αυτά, το γεγονός ότι μεταξύ των νεότερων ηλικιών συναντώνται σε μεγαλύτερο ποσοστό ψηφοφόροι που προβληματίζονται και παραμένουν στη «γκρίζα ζώνη» της αδιευκρίνιστης ψήφου ή επιλέγουν μικρότερα κόμματα, δίνει περιθώρια στον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ να ενισχύσει ακόμη περισσότερο την σχέση του και την καταγραφή του στη νέα γενιά, ειδικά στο βαθμό που θα καταφέρει να διατυπώσει ένα συνολικό σχέδιο για τη στήριξη των νέων ανθρώπων στη χώρα μας, που έχουν πληγεί ίσως περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη κατηγορία μέσα στην υπερδεκαετή κρίση. Δεύτερον, και ίσως μεσοπρόθεσμα σημαντικότερο, οι ηλικίες από 44 ετών και κάτω είναι αυτές που θα βρίσκονται κοινωνικά και πολιτικά στο προσκήνιο για τις επόμενες δεκαετίες. Αυτό λοιπόν διαμορφώνει τους όρους για το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, εφ' όσον κατορθώσει να σταθεροποιήσει, να ισχυροποιήσει και να διευρύνει τους δεσμούς του με τη γενιά αυτή, να κυριαρχήσει στο πολιτικό και εκλογικό σκηνικό μεσοπρόθεσμα.

Ως προς την **ιδεολογική και πολιτική διαίρεση** του εκλογικού σώματος: Αν η ηλικιακή σύνθεση του εκλογικού σώματος είναι κάτι αντικειμενικό, στο οποίο τα πολιτικά κόμματα δεν μπορούν να παρέμβουν, δεν ισχύει το ίδιο για τον ιδεολογικό και πολιτικό προσανατολισμό της κοινωνίας. Επομένως, το πρώτο πεδίο προσπαθειών -έστω μακροπρόθεσμων- των κομμάτων είναι ακριβώς η διαμόρφωση ενός πλειοψηφικά δεξιού/κεντροδεξιού ή αριστερού/κεντροαριστερού εκλογικού σώματος, ανάλογα με τις δικές τους ιδεολογικές κατευθύνσεις.

Το δεύτερο στοιχείο που πρέπει κανείς να τονίσει είναι ότι ο εκλογικός «ανταγωνισμός» στα αριστερά του πολιτικού φάσματος είναι πολύ εντονότερος, αφού εκεί τοποθετούνται τουλάχιστον τρία (ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ, ΚΚΕ, Μέρα25) συν ένα (ΚΙΝΑΛ) κόμματα, σε σύγκριση με τα δεξιά, όπου η ΝΔ κινείται σε σχεδόν μονοπωλιακές -τουλάχιστον προς το παρόν- συνθήκες. Βέβαια, αυτό ήταν ένα σχεδόν διαχρονικό φαινόμενο και δεν είχε εμποδίσει την εκλογική και πολιτική κυριαρχία του ΠΑΣΟΚ επί ένα μακρό χρονικό διάστημα, ωστόσο το αν η ιστορία θα επαναληφθεί στην περίπτωση του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ εξαρτάται από δύο παράγοντες: Αφ' ενός, το εύρος του

αριστερού/κεντροαριστερού ακροατηρίου συνολικά και, αφ' ετέρου, τους εσωτερικούς συσχετισμούς στο αριστερό και κεντροαριστερό «στρατόπεδο».

Τέλος, σε ό,τι αφορά στη λεγόμενη και **«μάχη του κέντρου»**, ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ μειονεκτεί, και εκεί οφείλεται κυρίως το γεγονός ότι, παρά την αποδοχή των προτάσεων του, εξακολουθεί να μην εισπράττει την κυβερνητική φθορά σε αυτή την κατηγορία πολιτών, όπου το ΚΙΝΑΛ φαίνεται να είναι αυτό που κερδίζει ψηφοφόρους από την ΝΔ. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι η «μάχη του κέντρου» είναι μια σύνθετη διαδικασία, αφού δεν ισχύει η απλοϊκή αντίληψη ότι τους κεντρώους ψηφοφόρους κερδίζει όποιος εκπέμπει απλώς και γενικώς ένα «κεντρώο» ή «μετριοπαθές» στίγμα. Από την άλλη πλευρά, οι κεντρώοι ψηφοφόροι έχουν λιγότερο ισχυρά ιδεολογικά χαρακτηριστικά και θα μπορούσαμε να πούμε ότι χαρακτηρίζονται από μία περισσότερο «πραγματιστική» άποψη για τη διακυβέρνηση, γι' αυτό έχουν και το μεγαλύτερο ποσοστό αδιευκρίνιστης ψήφου από τις πολιτικές κατηγορίες που μελετάμε. Η περαιτέρω χαρτογράφηση του κεντρώου χώρου, των αντιλήψεων και των χαρακτηριστικών των πολιτών που αυτοπροσδιορίζονται στην κατηγορία αυτή, θα αναδείκνυε πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία.

Προς το παρόν, περιοριζόμαστε να πούμε σχηματικά το εξής για τους δύο βασικούς διεκδικητές της κυβέρνησης:

Η ΝΔ «πληρώνει» στο χώρο του κέντρου το τίμημα της κυριαρχίας της στα δεξιά. Η στροφή της προς νεοφιλελεύθερες και, κυρίως, προς αυταρχικές και συντηρητικές αντιλήψεις και πρακτικές την αποξένωσαν από κεντρώους ψηφοφόρους, ανοίγοντας χώρο στο ΚΙΝΑΛ. Ωστόσο, η επάνοδος της ΝΔ σε πιο κεντροδεξιές θέσεις θα είναι δύσκολη σε μια περίοδο που πιέζεται από τα (ακρο)δεξιά της.

Ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ βρίσκεται αντιμέτωπος με ένα δύσκολο, αλλά αναπόφευκτο «διπλό παίγνιο», αφού προϋπόθεση για την εκλογική του κυριαρχία είναι, αφ' ενός, να καταφέρει να ενισχύσει την (ήδη υφιστάμενη) κυριαρχία του στο αριστερό/κεντροαριστερό ακροατήριο και, αφ' ετέρου, να κερδίσει περισσότερο χώρο στο κέντρο. Αν και σε πρώτη ανάγνωση οι στόχοι αυτοί φαίνονται αντιφατικοί, στην πραγματικότητα δεν είναι. Το «κέντρο» δεν έχει συνεκτικά πολιτικά

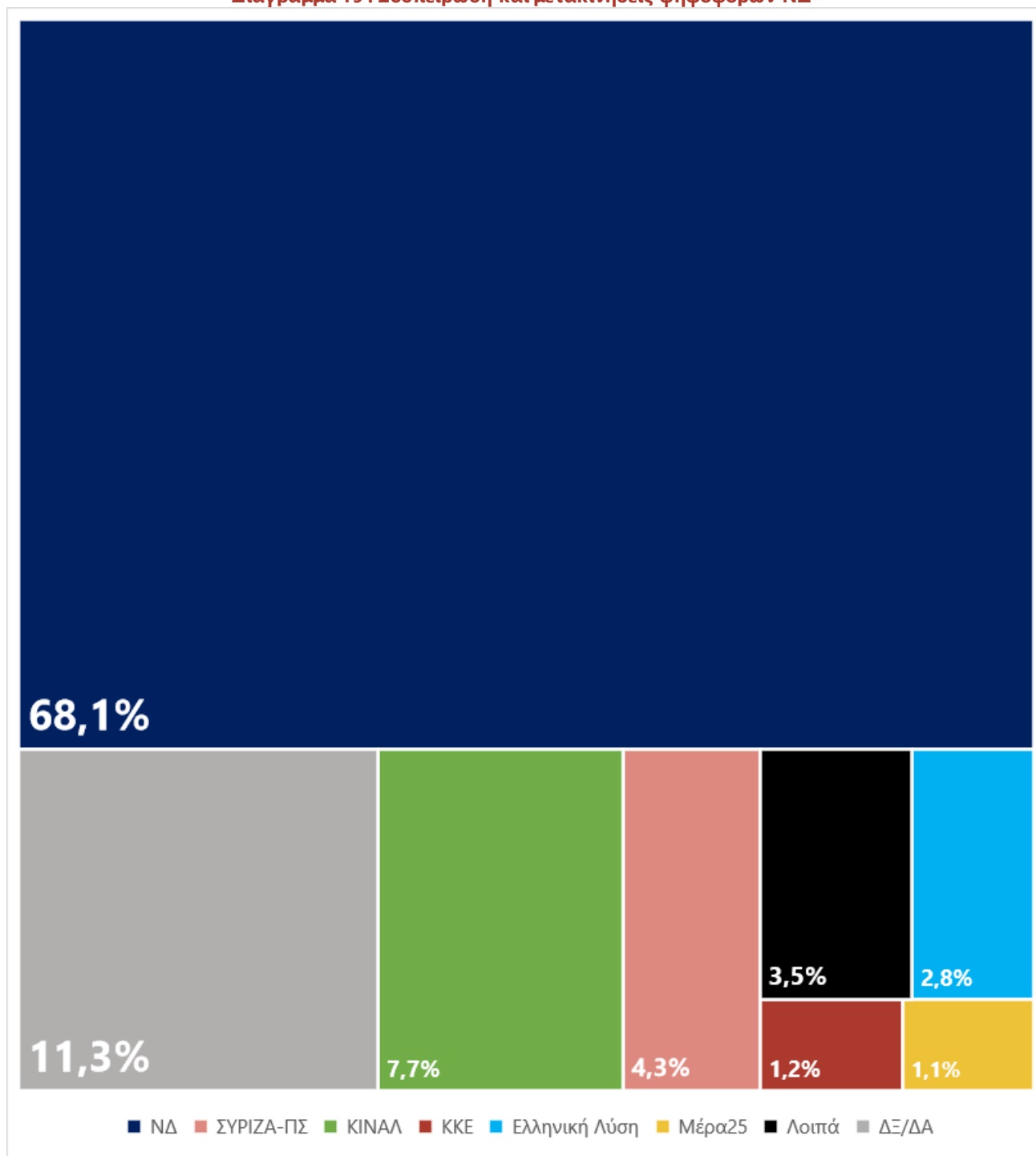
χαρακτηριστικά, δεν υπάρχει «κεντρώα πολιτική». Με την έννοια αυτή, εάν ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ καταφέρει -μέσα από τον προγραμματικό και πολιτικό του λόγο- να ενισχύσει την παρουσία του στα αριστερά του πολιτικού φάσματος, θα καταφέρει να «τραβήξει» προς τα εκεί και μεγάλο μέρος του κεντρώου χώρου. Αντίθετα, θα είναι λάθος, προσπαθώντας να ανταγωνιστεί το ΚΙΝΑΛ στο κέντρο, να ακολουθήσει τη «δημιουργική ασάφεια» του Ν. Ανδρουλάκη.

Συσπειρώσεις της εκλογικής βάσης των κομμάτων

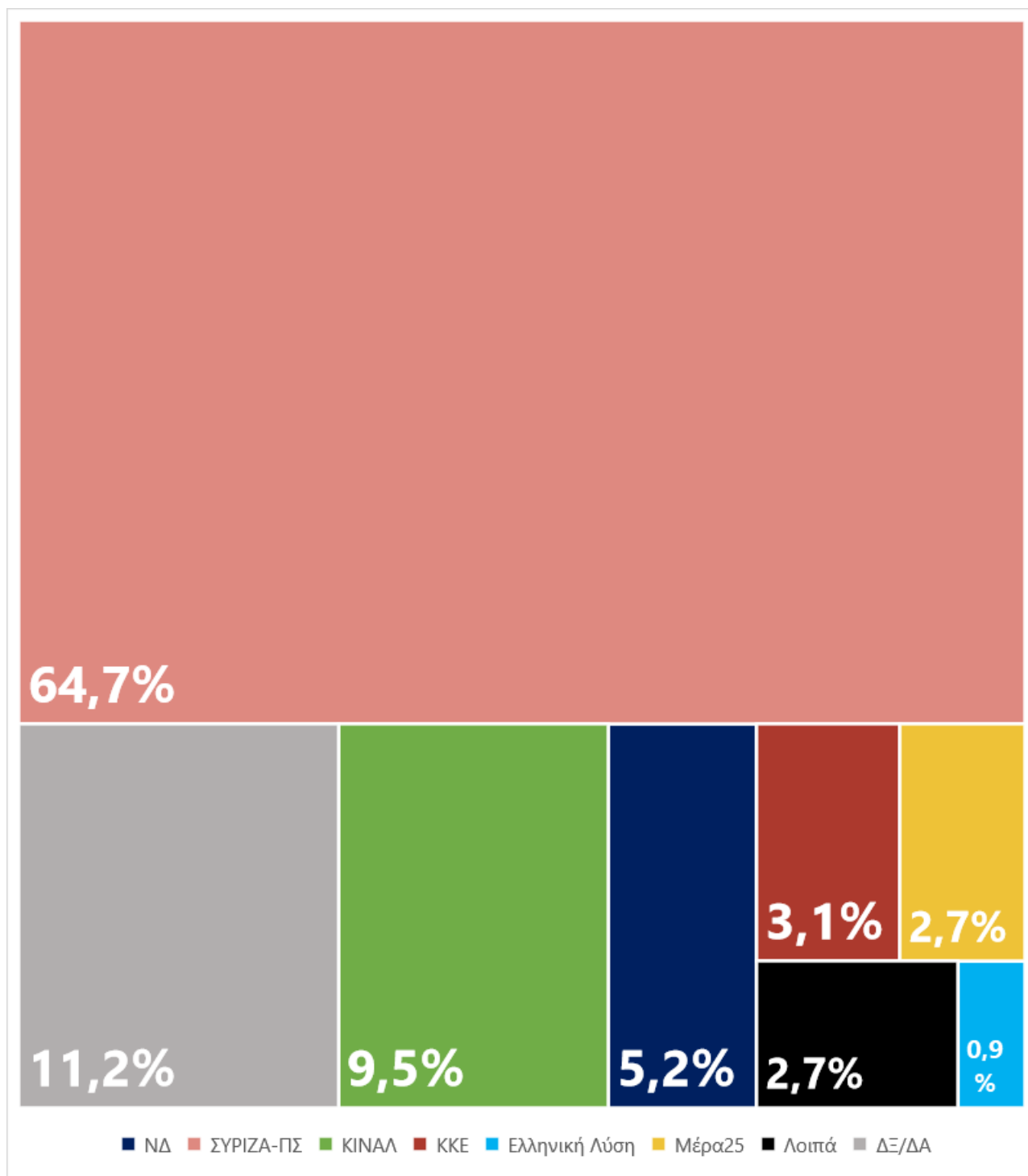
Ενδιαφέρον παρουσιάζουν κατά την περίοδο που μελετάμε οι συσπειρώσεις και οι μετακινήσεις των ψηφοφόρων του 2019 των δύο μεγάλων κομμάτων. Αναλυτικότερα, από τη συγκριτική μελέτη των δεδομένων παρατηρούμε ότι **η ΝΔ παρουσιάζει μια σημαντική μείωση της συσπείρωσής της** κατά 5,8 ποσοστιαίες μονάδες, αύξηση των μετακινήσεων πρώην ψηφοφόρων της κυρίως προς το ΚΙΝΑΛ (+6,0 μονάδες), αλλά και προς την Ελληνική Λύση (+0,5), προς τον ΣΥΡΙΖΑ (+0,4) και προς τα λεγόμενα «λοιπά» κόμματα (+0,2). Για τον ΣΥΡΙΖΑ παρατηρούμε μείωση των μετακινήσεων προς την ΝΔ (-1,3), προς τα «λοιπά» κόμματα (-0,3), προς την Ελληνική Λύση (-1,8), προς το ΚΚΕ (-0,5) και προς το Μέγα25 (-0,1) και, αντίστοιχα, **αύξηση της συσπείρωσής του** (+0,8). Αντίθετα, ο ΣΥΡΙΖΑ καταγράφει αύξηση των μετακινήσεων πρώην ψηφοφόρων του προς ΚΙΝΑΛ (+6,2).

Επίσης, λόγω της κινητικότητας των εκλογέων, και τα δύο μεγαλύτερα κόμματα, ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ, έχουν μείωση κατά 1,6 και 4,5 μονάδες αντίστοιχα της παρουσίας πρώην ψηφοφόρων τους στην περιοχή της «γκρίζας ζώνης», ενώ μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι και τα δύο αυτά κόμματα έχουν περίπου ισότιμες διαρροές προς το ΚΙΝΑΛ. Τέλος, ιδιαίτερα χαρακτηριστικό και συναφές με τις τάσεις που καταγράψαμε ως προς άλλους δείκτες που μελετάμε είναι το γεγονός ότι αποτυπώνεται μια **κατάσταση ισορροπίας πλέον στις απευθείας μετακινήσεις ψηφοφόρων μεταξύ ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ και αντίστροφα**, ένα σημείο στο οποίο σε προηγούμενες φάσεις υπερεπέρυσε η ΝΔ.

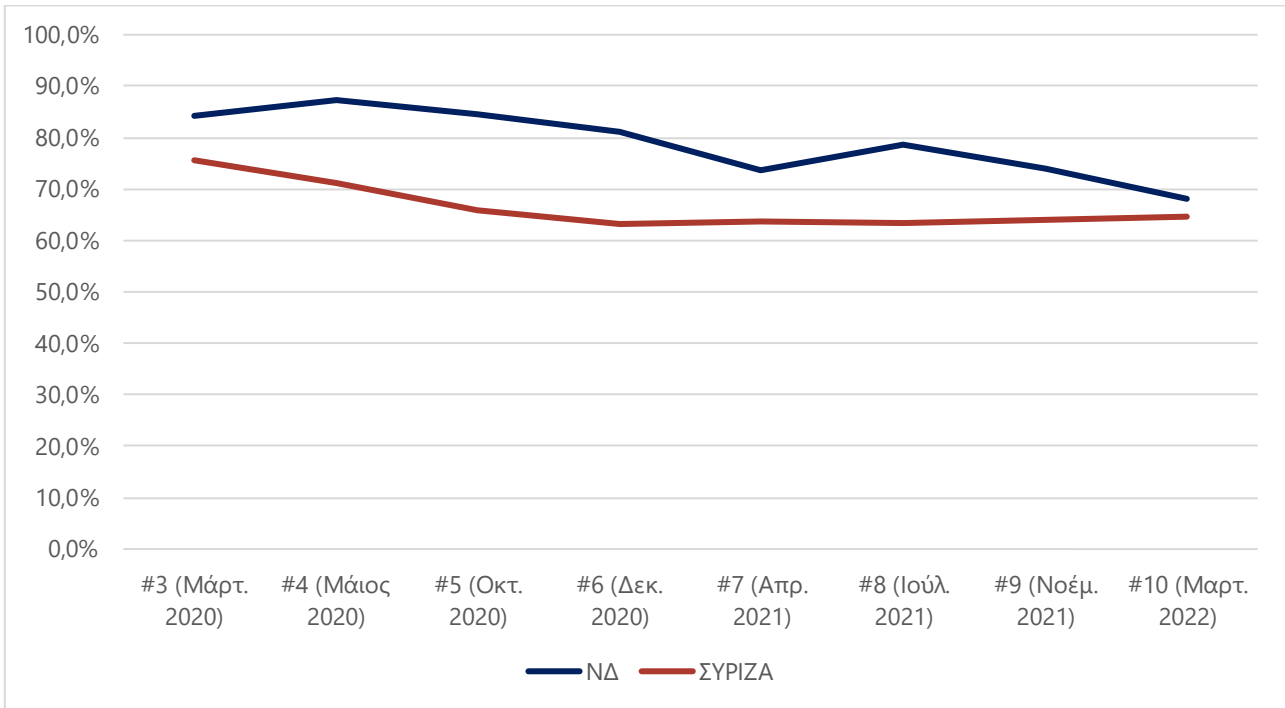
Διάγραμμα 19: Συσπείρωση και μετακινήσεις ψηφοφόρων ΝΔ

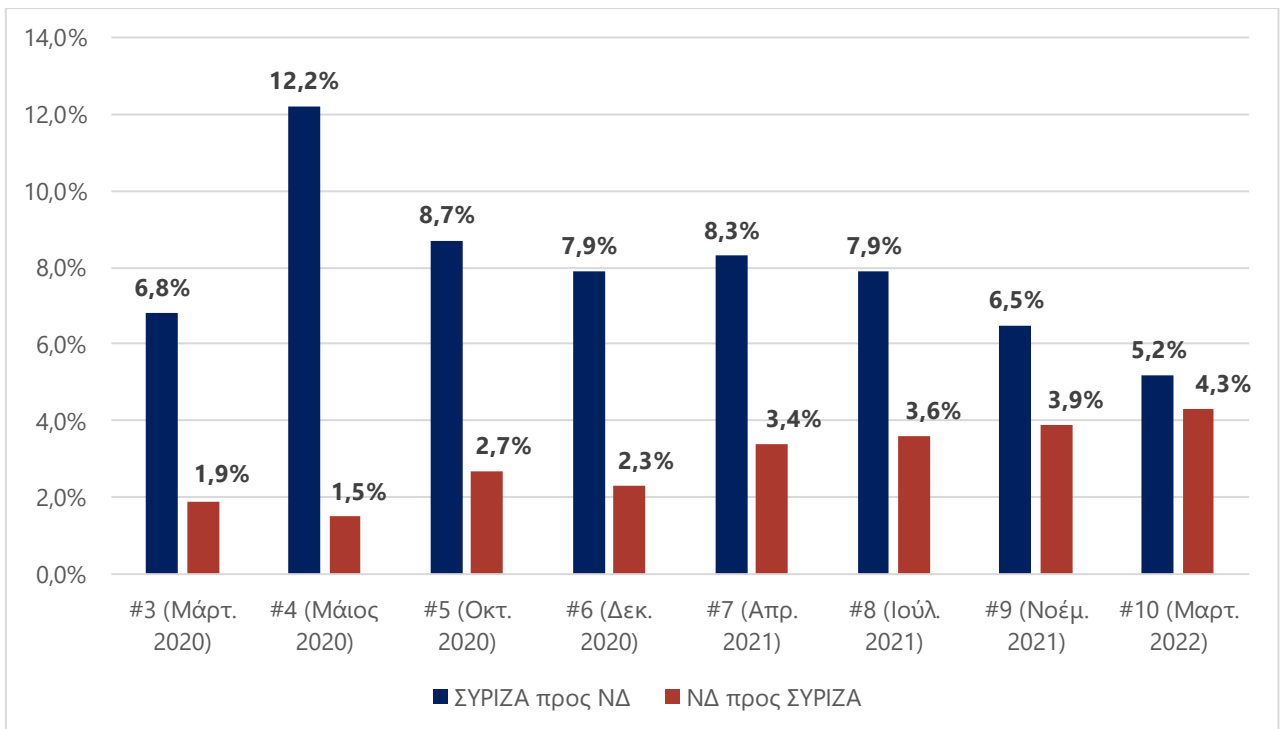
Διάγραμμα 20 : Συσπείρωση και μετακινήσεις ψηφοφόρων ΣΥΡΙΖΑ

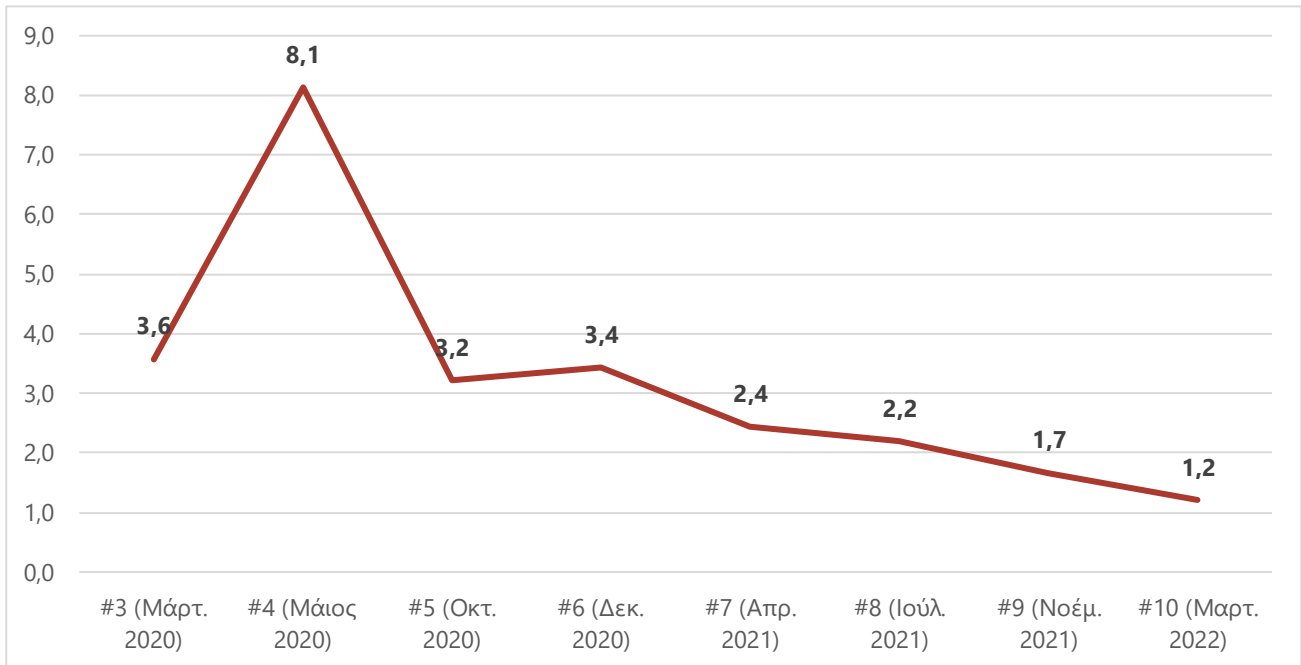
Διάγραμμα 21: Συσπειρώσεις ΝΔ & ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ (Διαχρονικά)

Διάγραμμα 22: Απευθείας μετακινήσεις μεταξύ ΝΔ & ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ (Διαχρονικά)

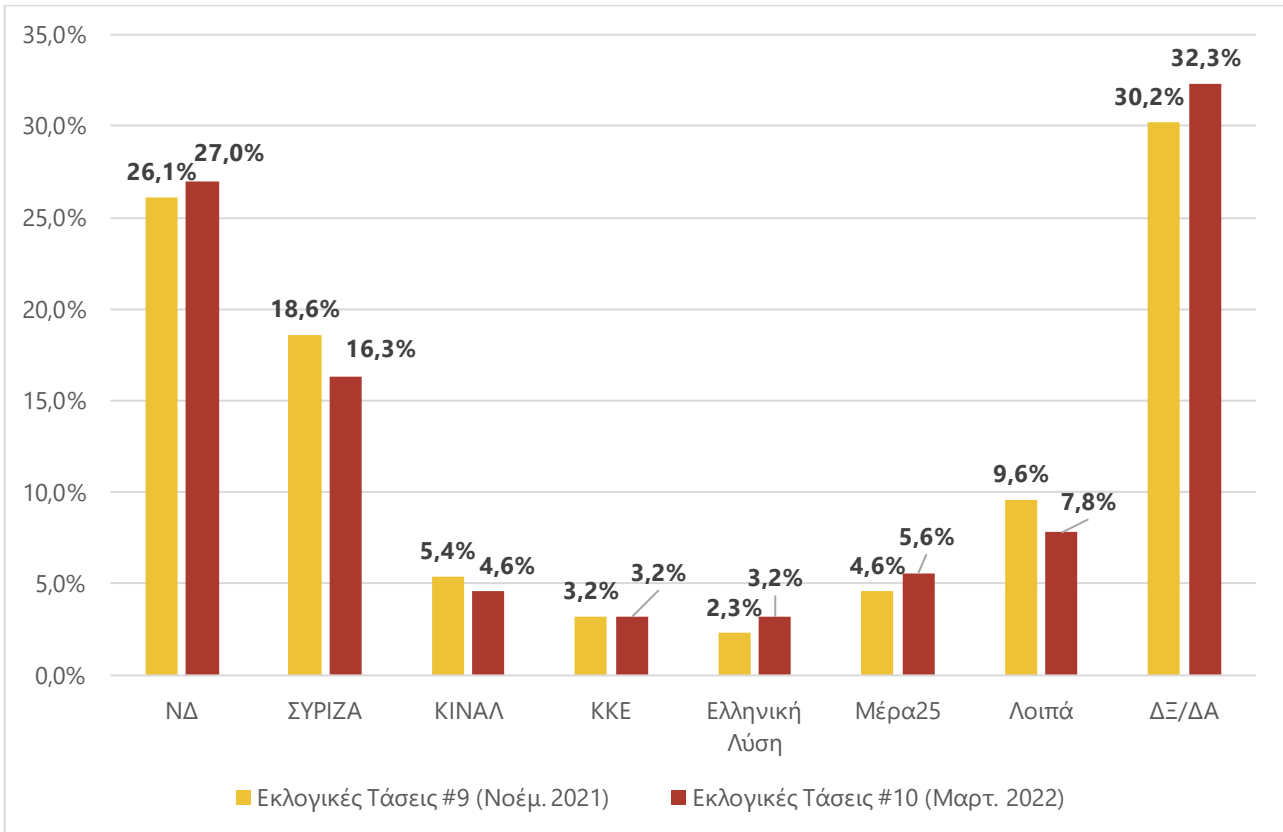
Διάγραμμα 23: Πόσους ψηφοφόρους χάνει ο ΣΥΡΙΖΑ προς την ΝΔ για κάθε έναν ψηφοφόρο που κερδίζει από αυτή; [Αναλογία απευθείας μετακινήσεων (ΣΥΡΙΖΑ προς ΝΔ)/(ΝΔ προς ΣΥΡΙΖΑ)]

Η «γκρίζα ζώνη» της αδιευκρίνιστης ψήφου

Ως προς την προέλευση (Ιούλιος 2019) όσων σήμερα δηλώνουν «αναποφάσιστοι/ες» (ή ότι δεν θα ψηφίσουν ή θα ψηφίσουν λευκό/άκυρο), στην περίοδο που μελετάμε εμφανίζονται αναμενόμενες διαφοροποιήσεις: Οι προερχόμενοι από την ΝΔ ψηφοφόροι που πλέον δηλώνουν «αναποφάσιστοι» ή ότι προτίθενται να απέχουν ή να ψηφίσουν λευκό/άκυρο αυξάνονται, λόγω και της μείωσης της συσπείρωσής της, ενώ μειώνονται αντίστοιχα οι προερχόμενοι/ες από το ΚΙΝΑΛ και τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ.

Διάγραμμα 24 : Τι ψήφισαν τον Ιούλιο του 2019 όσοι/-ες σήμερα ανήκουν στην "αδιευκρίνιστη ψήφο" (λευκό-άκυρο, αποχή, "Δεν ξέρω, δεν απαντώ"); [Προέλευση «γκρίζας ζώνης»]

Συμπεράσματα – Τάσεις

Aπό τα στοιχεία που παραθέσαμε και την -ως συνήθως- διαχρονική σύγκρισή τους που επιχειρήσαμε, προκύπτουν ενδιαφέροντα στοιχεία τόσο συνολικά για το κοινωνικό κλίμα που διαμορφώνεται στη χώρα και την αντανάκλασή του στο πολιτικό σκηνικό, όσο και για τις προοπτικές κάθε επιμέρους κόμματος.

Ξεκινώντας από αυτό το τελευταίο, τα διλήμματα και τη στρατηγική των επιμέρους κομμάτων:

Η ζοφερή εικόνα για την **ΝΔ** δείχνει ότι η ηγεμονία της δοκιμάζεται ήδη και θα δοκιμαστεί ακόμα πιο σκληρά το επόμενο χρονικό διάστημα. Από την πανδημική κρίση και το κύμα ακρίβειας, μέχρι τα ελληνοτουρκικά, όλα τα μονοπάτια μοιάζουν δύσβατα για την κυβέρνηση. Η δυσαρέσκεια των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που βιώνουν την μεγάλη πτώση στην αγορά, το κύμα ακρίβειας που σαρώνει τους οικογενειακούς προϋπολογισμούς, δεν είναι καλοί οιωνοί για τη ΝΔ.

Οι επόμενοι μήνες είναι καθοριστικοί για την κυβέρνηση, η οποία αδυνατεί να παρουσιάσει ένα θετικό αφήγημα και να ξεφύγει από την απλή -και συνήθως ανεπιτυχή- «διαχείριση» συμβάντων, ενώ σταδιακά θα δυσκολεύεται όλο και περισσότερο να πείσει τόσο ως προς την επάρκειά της, όσο και ως προς το κοινωνικό της προφίλ. Οι υποσχέσεις περί της «μεσαίας τάξης» έχουν προφανώς καταρρεύσει μπροστά στην οικονομική πραγματικότητα και επομένως τα κοινωνικά διλήμματα, το ποιες κοινωνικές ομάδες θα στηρίξει τελικά έμπρακτα η κυβέρνηση, τίθενται πλέον με σκληρό τρόπο. Στο πλαίσιο αυτό, επαναλαμβανόμενα φαινόμενα που τραυματίζουν και ηθικά το κυβερνών κόμμα, όπως το πρόσφατο ζήτημα του διδακτορικού του Περιφερειάρχη Αττικής, αποτελούν μάλλον τη «σταγόνα που ξεχειλίζει το ποτήρι» της αγανάκτησης και της ίδιας της εκλογικής βάσης του κόμματος.

Ως προς τον **ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ**, όπως είδαμε, προηγείται δημοσκοπικά στις ηλικίες, 17-44 ετών, αλλά δεν πρέπει να παραβλέπουμε ότι σε αυτές τις ηλικίες υπάρχει και μεγάλο ποσοστό αδιευκρίνιστης ψήφου. Οι προτάσεις που καταθέτει ως αντιπολίτευση και τυγχάνουν θετικής ανταπόκρισης χρειάζεται να ενσωματωθούν σε ένα θελκτικό, συνεκτικό και πειστικό πρόγραμμα, με συγκεκριμένα σημεία-αιχμές για την επόμενη μέρα.

Ενώ η φθορά της κυβέρνησης είναι πλέον αναμφισβήτητη και επιταχυνόμενη -και σε αυτό έχει επιτύχει ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ ως αντιπολίτευση-, το πού θα κατευθυνθεί η φθορά αυτή είναι ακόμη ανοιχτό. Για τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ το στοίχημα είναι διττό: Αφ' ενός, θα πρέπει να αποδείξει τη δική του αποτελεσματικότητα απέναντι στην κυβερνητική αναποτελεσματικότητα. Αφ' ετέρου -και ίσως πολύ περισσότερο- θα πρέπει να αποφύγει την παγίδα μιας κακώς νοούμενης «πολυσυλλεκτικής»

στρατηγικής που καταλήγει σε έναν άνευρο πολιτικό λόγο. Αντ' αυτού, θα πρέπει να διαμορφώσει προσεκτικά τις προτεραιότητές του, ως προς τα κοινωνικά στρώματα που θέλει να εκφράσει, τις πολιτικές δυνάμεις με τις οποίες επιδιώκει να βρεθεί κοντά και τα κοινωνικά επίδικα που θεωρεί πρωτεύοντα.

Το συνέδριό του σε λίγες μέρες, παρόλο που είναι μια εσωτερική διαδικασία, θα παίξει σημαντικό ρόλο στην κοινωνία. Πολιτικός στόχος του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ θα πρέπει να είναι να διαμορφώσει μια δύσκολη, αλλά αναγκαία συνισταμένη: Να κινητοποιήσει τους απογοητευμένους/τις απογοητευμένες από την πολιτική, να απευθυνθεί σε όσους ανήκουν ιδεολογικά και πολιτικά στο χώρο της Αριστεράς και της Κεντροαριστεράς και να διευρύνει την αποδοχή του από όσους αυτοχαρακτηρίζονται «κεντρώοι» ή κινητοποιούνται στη βάση πιο συγκεκριμένων διακυβευμάτων κάθε φορά. Η τάση αρνητικής ψήφου -που τόσο στοίχισε στον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ στις προηγούμενες εκλογές- αυτή τη φορά λειτουργεί υπέρ του, αφού όταν οι πολίτες ερωτώνται ποιο κόμμα θα τους ενοχλούσε να κερδίσει τις εκλογές, η διαφορά μεταξύ ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ μειώνεται στις 2 ποσοστιαίες μονάδες (ΝΔ 39,0%, ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ 41,0%). Ωστόσο, μια εκλογικά βιώσιμη στρατηγική θα πρέπει να έχει στο επίκεντρό της της θετική ψήφο προς τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ και όχι τη λογική του «ώριμου φρούτου».

Τέλος, για το **KINAL**, η περίοδος που μελετάμε εδώ χαρακτηρίζεται από ένα κλίμα συμπάθειας και ευφορίας, αφού η αλλαγή ηγεσίας με τον Νίκο Ανδρουλάκη και οι ελπίδες που δημιούργησε ως ένα νέο πολιτικό πρόσωπο, συνδυάστηκαν με τη συγκίνηση που δημιούργησε σε όλον τον προοδευτικό κόσμο ο πρόωρος θάνατος της Φώφης Γεννηματά. Ωστόσο, η δυναμική που αναπτύχθηκε σε δημοσκοπικό επίπεδο μέχρι στιγμής δείχνει ότι έχει ένα σαφές ανώτατο όριο, το οποίο και έχει αγγίξει, χωρίς σε καμία περίπτωση να επιβεβαιωθούν προβλέψεις που ήθελαν το KINAL διεκδικητή της θέσης του κυρίαρχου πόλου στα Αριστερά του πολιτικού φάσματος. Ήδη, καθώς τα προβλήματα στην ελληνική κοινωνία γίνονται πειστικά και καθώς, αντικειμενικά, ο ορίζοντας των επόμενων εκλογών σταδιακά πλησιάζει, ο Ν. Ανδρουλάκης είναι υποχρεωμένος να

πάρει άμεσα σαφείς θέσεις, καθώς το ζητούμενο είναι οι πολιτικές και οι ανάγκες της κοινωνίας σήμερα και όχι η όποια ανάμνηση του παρελθόντος.

Όπως έχουμε γράψει και σε άλλες ευκαιρίες, η «δημιουργική ασάφεια» βοήθησε τον Ν. Ανδρουλάκη να επικρατήσει στις εσωκομματικές εκλογές του ΚΙΝΑΛ και, ενδεχομένως, στο να απευθυνθεί σε ένα ευρύτερο εθνικό ακροατήριο τόσο από τα αριστερά όσο και από τα δεξιά του κόμματός του, αμέσως μετά την εκλογή του. Τελικά όμως, η παράταση της «αφωνίας» ως προς την πολιτική που προτίθεται να εφαρμόσει το ΚΙΝΑΛ και η αδυναμία άρθρωσης ενός διακριτού αφηγήματος αρχίζουν να επιβραδύνουν το αποτύπωμα και κατά συνέπεια την όποια δυναμική. Με αυτά τα δεδομένα θεωρούμε ότι τους επόμενους μήνες, μετά το τέλος και του δικού του συνέδριου και καθώς θα μπαίνουμε στον τελευταίο χρόνο της κυβέρνησης της ΝΔ και τα διακυβεύματα θα γίνονται πιο ορατά στους πολίτες, θα έχουμε και την ουσιαστικότερη αποτίμηση του ΚΙΝΑΛ.

Σε ένα συνολικότερο επίπεδο, η ελληνική κοινωνία φαίνεται **παγιδευμένη σε ένα παρατεταμένο τέλμα ανησυχίας, φόβου και αβεβαιότητας**, που η κυβέρνηση δεν φροντίζει επαρκώς να αντιμετωπίσει. Είχαμε πει και σε προηγούμενες εκδόσεις των **Εκλογικών Τάσεων** ότι όσο πιο χειροπιαστά και σχετικά με την καθημερινότητά τους γίνονται τα προβλήματα των πολιτών, τόσο δυσκολότερο θα είναι για την κυβέρνηση να τα διαχειρίζεται με όρους επικοινωνίας, ανεξάρτητα από την μιντιακή υπεροχή της. Εξάλλου, ανεξάρτητα από το υπόβαθρο της κρίσης εμπιστοσύνης προς το πολιτικό σύστημα, όσο η κυβέρνηση σηματοδοτεί με την πολιτική της ότι «ξεχνά», ότι «δεν ακούει» την κοινωνία, δηλαδή επί της ουσίας ότι δεν την εκπροσωπεί, τόσο η κοινωνική δυσφορία, η τάση για αρνητική ψήφο, αλλά και το αίτημα για εκλογές θα γενικεύεται, προς όφελος του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ που το έθεσε στον δημόσιο διάλογο.

Παράλληλα, ένα ζήτημα που είχαμε επισημάνει αρκετά νωρίς σε προηγούμενες περιόδους και επανέρχεται διαρκώς και με μεγαλύτερη έμφαση, καθώς εισερχόμαστε στην τελευταία χρονιά του κανονικού (τετραετούς) εκλογικού κύκλου και τα σενάρια περί του χρόνου των εκλογών ήδη

διατυπώνονται, είναι το δίλημμα «μία ή δύο κάλπες». Η γνώμη μας είναι ότι -με δεδομένα τα υψηλά ποσοστά αδιευκρίνιστης ψήφου, τα χαμηλότερα επίπεδα κομματικής ταύτισης, αλλά και όσα ξέρουμε από τα exit polls προηγούμενων αναμετρήσεων και για τον χρόνο απόφασης των εκλογών- το εκλογικό αποτέλεσμα μπορεί να είναι απρόβλεπτο. Αυτό φαίνεται να αντιλαμβάνεται πλέον και ο ίδιος ο πρωθυπουργός, που προσπαθεί να εγκαταλείψει τη στρατηγική της «διπλής κάλπης» στην οποία είχε αυτοπαγιδευτεί. Σε κάθε περίπτωση, το πώς θα λειτουργήσει η απλή αναλογική μέσα στο κοινωνικό και πολιτικό κλίμα που διαμορφώνεται, είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον.

Η ελληνική κοινωνία είναι χωρίς αμφιβολία ένα «καζάνι που βράζει», υπό το βάρος των πολλαπλών κρίσεων που επιδρούν καταλυτικά στην καθημερινή ζωή των πολιτών και αναζητά διέξοδο, που η παρούσα κυβέρνηση δεν μπορεί και πολιτικά δεν θέλει να δώσει. Οι προϋποθέσεις για να εκφραστεί η κοινωνική αυτή τάση με μια εναλλακτική πολιτική και μια διαφορετική διακυβέρνηση υπάρχουν και το επόμενο διάστημα οι πολιτικές εξελίξεις αναμένονται, τουλάχιστον, ενδιαφέρουσες.